

Jubilejno leto borcev prostovoljcev za severno mejo 1918-1919

Izvoljen pripravljalni odbor za proslavo 50. obletnice bojev za severno mejo. Tovariš Franc Leskošek-Luka sprejel pokroviteljstvo nad proslavo

V nedeljo, 3. marca, so se zbrali na sejo člani republiškega odbora Zveze prostovoljcev-borcev za severno mejo 1918-19 iz Ljubljane in drugih krajev Slovenije, kjer ima zveza svoje občinske odbore. Sejo je vodil predsednik dr. Maks Pohar iz Maribora. V svojem poročilu se je dotaknil vseh številnih vprašanj, ki zadevajo članstvo zveze. Posebno živahna je bila razprava o potrebi točne evidence članstva, katerega sprejem je bil s sklepom republiškega odbora z dne 31. januarja 1967 ustavljen. Izvoljena je bila posebna komisija republiškega odbora, ki bo evidenco članstva znova pregledala in ga uskladila z določili statusa zveze o pravici do članstva.

Po poročilih ostalih funkcionarjev odbora, ki so se nanašala predvsem na prizadevanja za ureditev vprašanja pravic borcev za severno mejo, je predsednik poročal o letošnjem jubilejnim letu, ko poteka 50 let, odkar so slovenski prostovoljci v smelih vojniških akcijah osvobodili in zavarovali obsežna področja našega narodnostnega ozemlja na severu naše domovine in dosegli, da je bilo na mirovni konferenci leta 1919 prisojeno Jugoslaviji.

Po poročilu predsednika je odbor sklenil, naj se ta zgodovinski jubilej slovesno proslavi. Predložen je bil osnutek programa te proslave, o katerem se je razvila zelo živahna razprava. Najprej je bilo soglasno z navdušenjem sklenjeno, da republiški odbor po posebni deputaciji naprosi svojega člana, predsednika republiškega odbora ZZZ NOV Slovenije, tovariša Franca Leskoška-Luko, da sprejme pokroviteljstvo nad proslavo.

Po programu proslave bo republiški odbor v naslednjih mesecih priredil v vseh večjih krajih Slovenije javna predavanja o zgodovinskih dogodkih in bojih na severni meji pred 50. leti. Ta predavanja naj bi bila namenjena zlasti naši mladini. Predavanja pa naj bi bila tudi v radiu, po možnosti v nedeljski oddaji »Še pomnite, tovariši«.

V programu so tudi izleti članov v kraje takratnih bojev to — in onstran meje. Občinski odbori zveze bodo v občinah, kjer so muzeji NOB, skušali v sporazumu z upravami teh muzejev zbrati v posebnem kotičku spomine na te boje (fotografije, uniforme, orožje, dokumente, itd.).

V jeseni bosta dve osrednji proslavi: v oktobru bo slavnostna jubilejna skupščina Zveze prostovoljcev-borcev za severno mejo 1918/19 v Ljubljani, na katero bodo povabljeni najvišji predstavniki naše ljudske oblasti, državne uprave in družbenih organizacij. V novembru pa bo veliko manifestacijsko zborovanje vseh še živih prostovoljcev — borcev za severno mejo 1918-19 v Mariboru. Na predvečer naj bi bil sprejem, ki bi ga priredil predsednik mariborske občinske skupščine delegatom občinskih odborov zveze.

V novembru bodo na grobovih vodilnih komandantov takratnih prostovoljnih enot žalne slovesnosti s položitvijo vencev.

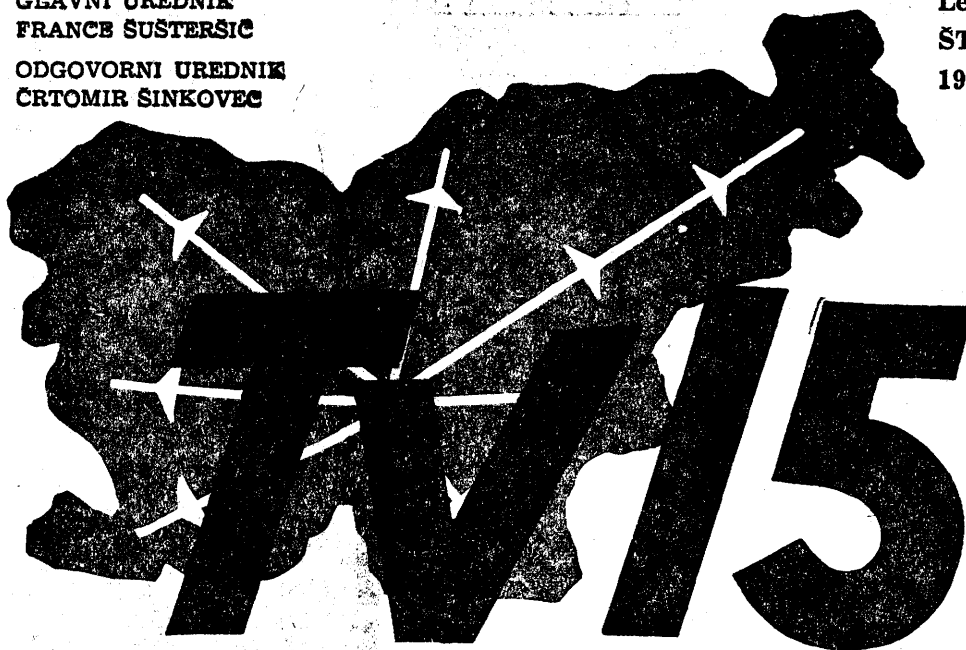
Po sprejemu programa je odbor sklenil ustanoviti pripravljalni odbor za to proslavo. Za predsednika je bil soglasno izvoljen dr. Maks Pohar, zdravnik iz Maribora in predsednik republiškega odbora zveze. Sklenjeno je bilo, da zaprosi republiški odbor zveze predsednike vseh obmejnih občin od Murske Sobote in Gornje Radgone do

Jesenice, da poleg predstavnikov republiške konference SZDL, republiškega odbora ZZZ NOV in predsedstva mestne občine ljubljanske sprejmejo članstvo, ki je častno v tem pripravljalnem odboru.

Naslednji dan, 4. marca, je deputacija zveze, ki jo je vodil predsednik dr. Maks Pohar, zaprosila predsednika republiškega odbora ZZZ NOV, tovariša Franca Leskoška-Luko, ki je sam član zveze, da sprejme pokroviteljstvo nad proslavo jubilejne obletnice. Tovariš predsednik Leskošek je pokroviteljstvo z zadovoljstvom sprejel.

F. Št.

GLAVNI UREDNIK
FRANCE ŠUSTERŠIČ
ODGOVORNI UREDNIK
CRATOMIR SINKOVEC

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

Pred uzakonitvijo pravic do pomoči žrtvam vojne in vojnega materiala

Že nekaj let, predvsem pa v zadnjem času, stopa vse bolj v ospredje potreba po pravni ureditvi socialnega in zdravstvenega varstva žrtev fašističnega nasilja, civilnih žrtev vojne in žrtev vojnega materiala. Z urejanjem te zadeve se že precej dolgo ukvarja republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo. Za to je tudi zbral potrebno gradivo in pred kratkim poslal skupščini SR Slovenije vsestransko utemeljen predlog za sprejetje republiškega zakona o pomoči navedenim žrtvam

V vsem času razprav in prizadevanj okoli urejanja te problematike so izoblikovali tudi definicije za vsako kategorijo posebej.

Žrtev fašističnega nasilja je oseba, ki je utrpela okvaro organizma zaradi rane, poškodbe ali bolezni kot posledice sovražnega dejanja okupatorja ali njegovih pomagačev.

Civilna žrtev vojne je nevojaška oseba, ki je med vojno zaradi vojnih dogodkov utrpela okvaro organizma zaradi rane ali poškodbe.

Žrtev vojnega materiala je nevojaška oseba, ki je utrpela okvaro organizma zaradi rane ali poškodbe, povzročene po zaupenem vojaškem materialu.

Točno število vseh takih žrtev v Sloveniji sicer ni znano, toda po podatkih, ki so jih zbrale občinske skupščine, jih je od 1800 do 2000. Ob tej ugotovitvi ne gre prezreti, da število žrtev fašističnega nasilja upada. V letu 1952, ko je bil za-

ključen rok prijav po uredbi izvršnega sveta, jih je bilo 1727, v letu 1966 pa le še 364. Civilnih žrtev vojne in žrtev vojnega materiala pa je okrog 1500. Točni podatki obstajajo le o slepih žrtvah, ki jih je po podatkih Zveze slepih 143. Po za- slugi Zveze slepih in zaradi izredne aktivnosti njenih članov je problematika te skupine tudi najbolj obdelana.

Dolgoletno obravnavanje opisane problematike dokazuje, da gre za težak in pereč problem v okviru socialno-varstvenega področja. Zaradi tega meni Republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo, da je treba opredeliti status teh oseb in ga pravno definirati ter odrediti obseg pravic, ki naj jih uživajo.

V prvi fazi pravnega urejanja te problematike bi morali po mnenju sekretariata pravno zaščititi vsaj osebe, katerih poškodbe so tako hude, da se jih lahko obravnava kot 100-odstot-

ne invalide. Takih pa je po zbranih podatkih okoli 310, utegnili bi jih biti pa tudi za nekaj odstotkov več. Za vse te osebe pa naj bi prevzela skrb republika.

Republiški zakon o varstvu žrtev fašističnega nasilja, civilnih žrtev vojne in žrtev vojnega materiala naj bi torej pred-

pisal vsebino, obseg in način skrbi in pomoči vsem navedenim kategorijam žrtev vojne. Republiški sekretariat predlaga v ta namen štiri variante; katera od teh bo sprejeta, pa bo odločeno takrat, ko bo skupščina obravnavala načrt zakona.

V. M.

Strahotna je današnja stvarnost v Vietnamu, kjer ameriški okupatorji in njihovi domači plačanci poskušajo vse, da bi ukrotili svobodoljubno ljudstvo. O tem govori tudi ta slika, ki je bila posneta med boji v Da Nangu: prebivalstvo beži iz mesta, ki ga ogrožajo ameriški marinci in saigonske enote. Z begom si skušajo družine rešiti vsaj golo življenje. Če bi ostali doma, bi jih lahko pobile granate in napalm ali pa bi postali žrtve sovražnikov »očičevalne« mrzlice...

Obeta se dokončna ureditev statusa borcev iz Slovenskega Primorja in Istre

Komisija zvezne skupščine za vprašanja borcev in vojaških vojni invalidov, ki se je pod predsedstvom Hajra Kapetanovića sestala 12. marca, je sklenila, da je treba priznati status borca vsem tistim občanom iz Slovenskega primorja in Istre, ki so bili po prvi, pa tudi še med drugo svetovno vojno pod Italijo in so se po 9. septembru 1943 vključili v NOV. Komisija sama še ni določila skrajnega roka, ki naj bi ga upoštevali pri priznavanju tega statusa. Priporočila le, naj bi se o vsem tem dogovorili republika Hrvatska in Slovenija.

Razpravljali so sicer o predlogu, po katerem naj bi za borce iz Istre določili kot skrajni narodnoosvobodilni odbor za Istro v Parizu sprejel sklep o rok 25. september 1943, ko je priključiti k Jugoslaviji. Za borce Slovenskega primorja pa naj bi veljal datum 3. oktober 1943, ko je zbor odposlancev slovenskega naroda v Kočevju sprejel sklep o priključitvi tega območja k Jugoslaviji. Toda člani komisije so menili, da ne bi bilo umestno določiti dveh datumov za borce iz teh krajev, ker so njihovi pogoji bili povsem enaki. Zaradi tega so sklenili, naj se republiki Hrvatska

in Slovenija sporazumeta o enotnem datumu.

Ker je republiški izvršni svet SR Slovenije obravnaval to zadevo že 7. marca, je pričakovali, da bo sedaj, ko mineva že petindvajset let od tistega časa, ko so se borci iz Istre in Slovenskega primorja vključili v NOB, dokončno urejeno priznanje njihovega statusa.

Še o premajhni skrbi za zdravje borcev

ZB Ljutomer ima 138 članov, ki so pred kratkim imeli svojo redno letno skupščino.

Med drugim so veliko govorili in tudi povedali, da niso zadovoljni s skrbjo za njihovo zdravje. Zdravniki imajo ozke pristojnosti in bore malo možnosti, da bi borcem bolj pomagali. Zdravnik ne more poslati borca na zdravljenje v zdravilišče, ker nima te pravice. Zdravilišče in okrevališče so pod pristojnostjo bolnišnic, zato vanje

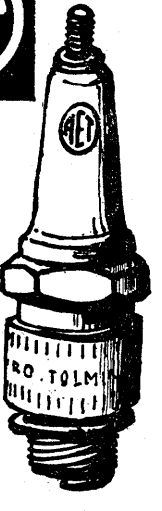
pošiljajo bolnike prek posebnih komisij v večjih krajih, kjer so bolnišnice. Pogosto so gostje v zdraviliščih tuji ali drugi, le če ostane kaj prostora, je ta za borce.

Komunalni zavodi za socialno zavarovanje bi morali za zdravljenje borcev dati več denarja. Morda bi kazalo imeti v Sloveniji le eno zdravstveno regijo in tako prihraniti veliko vsoto, to pa porabiti drugje.

Borcev za severno mejo je v

občini še 82. Tudi ti živijo v slabih razmerah.

Stane Feuš

**AVTOELEKTRO
TOLMIN**

nagraduje kupce svojih vžigalnih svečk. Informacije dobite v vseh prodajalnah avtomateriala

OBČANOVA BELEŽNICA

Gre za davek, ki mu je podvržen osebnih dohodek. Cenzus za odmero davka je bil določen konec l. 1965 in se doslej ni bistveno spremenil, čeprav se je od takrat vrednost dinarja kljub reformi nekoliko znižala in čeprav so se višji osebni dohodki relativno bolj povečali kakor nižji. Kot je znano, dohodki do 20.000 N-dinarjev letno niso obremenjeni, za 30.000 N-dinarjev letnega osebnega dohodka pa znaša davek 300 N-dinarjev, za

ČRNA PIKA NA DAVČNI SISTEM

40.000 — 1.050, za 50.000 — 2.400, odtod dalje pa stopnja raste progresivno hitreje, toda ne prehitro, temveč še zmeraj prepočasno.

Progresivnost je torej premajhna in bi jo bilo treba popraviti. Bolj pereč kot to pa je vprašanje, zakaj se davek ne določa od dohodka družinske skupnosti. Tako se je določal že pred leti, potem pa si je utrl pot drugičen predpis: da se določa davek od dohodka posameznika.

Nekateri pravijo, da je to prav in da ni kaj popravljati. Družinski samohranilci — in teh je čedalje več — pa jim ugovarjajo, pri čemer jim lahko postrežejo s kaj lahko razumljivimi podatki.

Predstavljamo si petčlansko družino, kjer je zaposlen samo en družinski član. Denimo, da je ta

družinski član prejel lanske leto 30.000 N-dinarjev osebnega dohodka. Če to število delimo s 5, dobimo 6.000. Na enega družinskega člana je torej prišlo 6.000 N-dinarjev, za kar je treba plačati 300 novih dinarjev davka.

Zdaj pa si predstavljamo dobro stoječo družino, kjer je lani zaslužil oče 20.000 N-dinarjev, žena prav tako 20.000 in en otrok 12.000 novih dinarjev. Osebnih dohodkov celokupne družine je torej znašal 52.000 N-dinarjev. Če to število delimo s 5, dobimo 10.400. Na družinskega člana je torej prišlo 4.400 novih dinarjev več kakor v prvem primeru — in vendar ni treba tej družini plačati nič pare davka!

Clovek se sprašuje, kako je mogel biti sprejet tako krivičen predpis. In treba je priznati, da dejstva čedalje oostreje zahtevajo

popravo tega predpisa oziroma popolno uveljavitev starega načela.

Predstavljajmo si družino, v kateri sta dva otroka, starejši pa je že polnoleten in ne more dobiti zaposlitve. Oče se pona, da bi čimveč zaslužil ter družino dostojno preživel. In zato, ker se trudi in ker njegov otrok ne more dobiti zaposlitve, je kaznovan še z davkom, medtem ko ga je družina, kjer so npr. trije zaposleni, lahko prosta...

Nasploh bi bilo treba na področju obdavčevanja zaščititi občane oziroma družine z nizkimi dohodki, ker jih je po reformi še močno prizadela ekonomska cena za stanovanje, elektriko, kruh in druge življenjsko nujne potrebščine.

F. Š.

Leto VI
Št. 11
19. III. 1968

BESEDE
IN
DEJANJA

● Dinamična preobrazba ZKJ

Pred 16 leti, ko so pogrnale prve klince delavskega samoupravljanja in v mračnem stalinskem vzdušju v mednarodnem delavskem gibanju, je KPJ odprla perspektivo svoje preobrazbe z Zvezo komunistov Jugoslavije. To ni bila lahka pot brez zastojev in krčev. Komunisti se nismo vedno najbolje znašli v svetu, ki smo ga sami ustvarili. Čeprav je v politični organizaciji delavskega razreda vedno bolj prevladoval element njene idejnopolične vloge znotraj samoupravnega družbe, so bili še vedno močno prisotni koncepti stare klasične partijske vloge. Ta miselnost je hranila birokratsko nazadnjaške silnice v partiji in družbi. Brioni so v imenu že razvitega samoupravljanja postavili zahtevo po hitrejši preobrazbi ZKJ. Kongres ZKJ konca letošnjega leta morajo biti sestanki prerodne organizacije. Novi statuti bodo sklepni akti faze dinamične preobrazbe ZKJ. To nam bo uspelo le, če bomo kongresne programske in statutarne odločitve gradili skupaj z vso družbo, kot odprta politična organizacija ob sodelovanju vseh faktorjev družbenega napredka.

Milja Ribičič — Delo — 9. III. 1968

● Komunisti na papirju

Precej pogosto se slišijo mnjenja, da ima Zveza komunistov veliko neaktivnih članov, ki so breme za organizacijo, ki jim je Zveza komunistov že v napoto, ljudje, ki se ne strinjajo s samoupravljanjem in reformo, skratka z generacijo komunistov. Vse to je v glavnem res, toda kaj je treba iz tega sklepati? Če imamo zares veliko članov ZKJ samo na papirju — kako se jih rešiti? Ali bi bilo to lahko administrativno »čiščenje«, v katerem bo neki forum odločil, kdo ima kvalifikacijo, da ostane, kdo pa mora iti? Očitno ne. Potrebna je ustvariti pogoje za živahnejšo politično akcijo v slihernem okolju. V taki akciji bodo sami od sebe odpadli tisti, ki ne morejo ali nečejo z nami naprej, tako da bo njim ali organizacijam postalo jasno, da so

de facto že prenehali biti člani Zveze komunistov.

Komunist — 8. III. 1968

● Državni dolgovi

Državni dolgovi se niso zmanjšali. Po redkih objavljenih podatkih smo sklepali celo nasprotno: leta 1963 so znašali jugoslovanski dolgovi 833 milijonov dolarjev, leta 1965 so dolgovi narasli na 1613 milijonov, zdaj pa je treba prišteti k tej vsoti še 100 do 200 milijonov. Za odplačilo zunanjih kreditov porabijo tretjino vsega dohodka deviz. Po mnenju naših in svetovnih ekonomistov bi odplačila ne smela presežati pedine deviznega dotoka.

Kmečki glas — 7. III. 1968

● Goljufi so med nami

Občani in delovne organizacije so lani utajili nad 60 milijard starih dinarjev davka! In to samo zveznega davka na promet. Če k temu dodamo še republiški in občinski davek, tedaj doseže utaja — tako je rekel pomočnik v zveznem sekretariatu za finance Vladimir Ginovski — že višino 100 milijard starih dinarjev.

Borba — 7. III. 1968

● Izvoz na konju

Letošnji prvi mesec zunanje trgovine SR Slovenije kaže »ratno« bojišče tendence, kot smo jih zasledovali preteklo leto. Izvoz se je glede na lanski januar povečal za 24%, uvoz pa samo za 5%. S tem se je lanski negativni saldo izmenjave zmanjšal za 23%.

Gospodarski vestnik — 8. III. 1968

● Mercedesi pred volitvami

Več kot po navadi je te dni pred nekaterimi občinskimi komiteji v Beogradu videti veliko »mercedesov« z rdečimi registracijami. To so v glavnem avtomobili direktorjev podjetij. S svojim sijajem in tudi po velikosti zasenčujejo »volksvagne« občinskih komitejev.

Kaže, da »gospodari« velikih »mercedesov« ne pozabljajo, da so ponovne volitve direktorjev že na vratih. Vedo pa tudi, na katera vrata je treba potrkati pred tem.

Politika — 7. III. 1968

Luns o svojem obisku v SFRJ. — Potem ko ga je na obisku v SFRJ sprejel predsednik Tito, je nizozemski zunanji minister Luns imel tiskovno konferenco, na kateri je izrazil zadovoljstvo nad razvojem dvostranskih odnosov med Jugoslavijo in Nizozemsko od leta 1960, ko je prvič obiskal Jugoslavijo. Ugotovil je, da politični sodelovanje z vzhodnimi in zahodnimi državami sledi tudi Nizozemska.

Seja zvezne konference SZDLJ. — Janez Vipotnik je v razpravi na seji predsedstva zvezne konference SZDLJ poudaril, da mora Socialistična zveza priti do jasnih političnih stališč glede nadaljnjega razvoja samoupravljanja v komunah. Po sklepih predsedstva bo o aktualnih problemih nadaljnjega razvoja samoupravljanja v komunah razpravljala tudi zvezna konferenca SZDLJ Jugoslavije.

Seja zveze sindikatov Slovenije. — Na drugi plenarni seji republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije so govorili predvsem o programski osnovi ZS Slovenije, o osnutku programa dela republiškega sveta sindikatov v letošnjem letu ter o dejavnosti sindikatov pred VI. kongresom Zveze sindikatov Jugoslavije, ki bo junija v Beogradu. Sklenili so tudi, naj naslednji plenarni opravi dokončno korekturo programske osnove.

DOGODKI TEDNA

Nemiri na rimski univerzi. — Močne oborožene policijske enote so ponovno zasedle univerzitetno mesto v Rimu, kjer so že prej fašistične skupine izživali in poskušale preprečiti študentsko konferenco. Nemiri v univerzitetnem mestu so se pričeli, ko so »neznanci« poskušali zažgati pravno fakulteto. Podobno so poskušali tudi na fakulteti za arhitekturo. Fašisti so študente napadli z palicami in kamenjem.

Neredi v Varšavi. — Iz Varšave so sporočili, da je bilo v nedavnih neredih, ki so nastali na študentskih zborovanjih, ranjenih 27 mladih in v kakih dvesto družbenih aktivistov. Krivdo za neredne pripisujejo neodgovornim elementom, pri čemer poudarjajo, da je bilo med aretiranimi kakih 30 študentov. Študenti so sprejeli več resolucij; hkrati so obsodili tendence, da bi delavski razred postavil zoper študentsko mladino.

Češkoslovaški notranji minister odstavljen. — Predsednik ČSSR Antonín Novotný je odstavil ministra za notranje zadeve Josefa Kudrna in državno tajnico prof. dr. Jana Bartuška. Ta sklep je predsednik Novotný sprejel na zahtevo predsedstva češkoslovaške ljudske skupščine. Minister Kudrna in dr. Bartuška sta odstavljena z obrazložitvijo, da sta poteptala načela socialistične zakonitosti. Posredi je tudi primer generala Sejne.

Nova Beblerjeva pobuda. — Predsednik svetovne federacije združenih Druženih narodov dr. Aleš Bebler je predlagal, da bi ustanovili neke vrste ad hoc varnostni svet, ki bi pozval ZDA, naj ustavi bombardiranje Severnega Vietnam. V tem varnostnem svetu naj bi bili predstavniki Velike Britanije in Sovjetske zveze kot soprorednika ženevske konference, ter Indije, Poljske in Kanade.

Poskus atentata v Celovcu. — Neznani storilci so skušali napraviti atentat na jugoslovanski generalni konzulat v Celovcu, vendar so tempirano bombo na srečo pravočasno odkrili. Zjutraj je namreč hišnik konzulata opazil na vzhodni strani poslopja usnjeno torbo, prisljenjeno ob zid. Policija je bombo odstranila. Za storilce še ni sledu, pač pa so v torbi našli časopis »Vestnik v zlatih«.

Zlata mrzlina na evropskih borzih. — Z evropskih borz so minuli teden poročali o popolnem pomanjkanju zaupanja v papirnat valuto, medtem ko je prišlo do rekordnega nakupa zlata v mnogih evropskih središčih. Mnogi posredniki na evropskih borzih zlata so bili prisiljeni zapreti vrata, da bi zaustavili nekontrolirano poplavo naročil. Zaprti so tudi londonsko borzo plemenitih kovin.

UNCTAD na stepem tiru? — Predstavnik vzhodnih, zahodnih in razvijajočih se dežel so v odboru konference za trgovino in razvoj v New Delhiju, ki razpravlja o preferencah, prišli do ugotovitve, da o tem najvažnejšem predmetu konference ne morejo naprej. Dosegli so le ohlapen sporazum o enostranski odpravi ali znižanju carin v visoko razvitih deželah za uvoz in dežel v razvoju.

Rasisti obesili še dva Afričana. — V Salisburyju so obesili še dva Afričana, borca za svobodo v Rodeziji. To je že druga skupina Afričanov, ki jih je rasistični režim Iana Smitha usmrtil v zadnjih sedmih tednih. Afriške dežele so zaprosile Veliko Britanijo, naj jih podpre v njihovih zahtevah, da bi varnostni svet začel ukrepati proti rodezijskemu režimu, in to tudi s silo, če bi bilo potrebno.

Svedsi proti vojni v Vietnamu. — Švedski premier Erlander je izjavil, da Švedska sočustvuje z žrtvami tragične vojne v Vietnamu, hkrati pa se boji, da bi se ta vojna utegnila spremeniti v svetovno katastrofo. Poudaril je, da pretežni del švedskega javnega mnjenja podpira vladno stališče do vietnamskega problema. To se je pokazalo tudi med velikimi demonstracijami konec februarja v Stockholmu.

Predhodne volitve v ZDA. — Na predhodnih volitvah v ameriški zvezni državi New Hampshire so bile prve predhodne volitve za določitev predsedniških kandidatov demokratske in republikanske stranke na jesenskih volitvah. Kandidata demokratske stranke sta dobila 60 odst. glasov, od tega Johnson 49 odst., McCarthy pa le 7 odst. manj kot Johnson. Za predsednika ZDA bo kandidiral tudi senator Kennedy, ki pravi, da bi končal vojno v Vietnamu.

V Vietnam spet nove okrepitve? — V ameriških vojaških krogih se pogovarjajo o reviziji ameriške politike v Vietnamu, ki pa gotovo ne bo šla v smeri, kakor si želi napredna svetovna javnost. Zvedelo se je, da bodo ti pogovori podlaga za sklep, ki ga bo predsednik Johnson sprejel v zvezi z zahtevo ameriškega poveljstva v Saigonu, da bi poslali v Vietnam novih 206.000 vojakov.

OB TABORNEM OGNJU

»Zdravilišče v Dolenjskih Toplicah prodaja invalidski dom, to je tisti dom, ki so ga vojaški vojni invalidi že v stari Jugoslaviji in tudi do go let po osvoboditvi uporabljali.«

Tako piše Združenje vojaških vojnih invalidov iz Dolenjskih Toplic v svojem pismu, ki ga je poslalo republiškemu odboru ZZZ NOV, pa tudi organizacijam invalidov v Ljubljani,

USODA INVALIDSKEGA DOMA V DOLENJSKIH TOPLICAH

Novem mestu, Kopru, Piranu, Celju, Mariboru in Novi Gorici. Kopijo tega pisma pa je prejelo tudi naše uredništvo. V njem beremo tudi tole:

»Pred več leti je ta dom prevzelo zdravilišče v Dolenjskih Toplicah, zdaj pa ga prodaja in verjetno bo v nekaj dneh sklenjena kupčija s tukajšnjim čevljarjem podjetjem.

Člani združenja VVI in ZB v Dolenjskih Toplicah menimo, da to ni pravično, in predlagamo, da pristojni organi to preprečijo in prevzamejo ta dom, ki naj bi v prihodnje rabil za zdravljenje vseh borcev in vojaških vojnih invalidov, nekako tako kot domova v Banjolah in Strunjanu.

Borcem Slovenije je prav gotovo potrebno kopalisko zdrav-

OGLEDALO NAŠEGA ŽIVLJENJA IN DELA

Borci »Zita« o svojem delu

Pisma uredništvu

Za dan žena sem obiskala Trbovsko in Vrhovno pri Horjuli. Ko sem bila pri njej lani jeseni, sem jo dobila na postelji, zraven pa so stale bergle. Ko je padla, si je izpahnila kolk.

Hotela sem ji čestitati, ker mišlim, da to zasluži. Upala sem tudi, da bom pri njej našla več ljudi, ki so prišli z enakimi nameni kot jaz. Toda zmotila sem se, Ivanka je bila sama.

Zelo vesela me je bila, rekla je, da sem se je samo jaz spomnila. Nihče ji ni prišel čestitat razen mene in solarjev.

Priznava se je, da so vsi drugi pozabili nanjo. Ko je poslušala radio, je ob čestitkah drugim ženam jokala in se spominjala, kako so ji nekoč obljubljali, da je ne bodo nikoli pozabili.

Ze 1941 je začela Ivanka delati za osvoboditve. Borci so radi zahvalili k njej, saj je imela kmetijo in jim je lahko dala kaj za pod zob. Celo skrivala je mnoge, med njimi tudi take, ki so nanje razpisali visoko nagrado. Italijani in belogardi so jo kmalu začeli zaradi suma pridobivanja, vendar niso nikoli nič našli. Nekoč je imela v dimniku skrito celo vrečo tiskovin. Moža pa so jo odpeljali v internacijo. Ni se več vrnil, edini sin pa ji je padel kot partizan.

Po vojni se je znova poročila. Tako ima zdaj vsaj moža ob sebi. Z njo se ne seznajata na stančkih. Zdelo se mi je zelo občudovano, saj je hodila na sestanke v Ljubljano 20 km daleč peš ob vsakem vremenu, celo sneg je gazila. Kot članica KP je povsod sodelovala, kjer je bilo treba.

Zdi se mi, da takih žena, kot je Ivanka, ne bi smeli nikoli pozabiti vsaj ob takih dnevih kot je dan. Žena bi se jih morali spomniti. Nič tako ne boli kot pozaba!

Franja Valčič, Podsmreka

V zadnjem času je bilo v Ljubljani več skupščin ZB in ZROP, pa tudi zborov volivcev. Bil sem večkrat navzoč, poslušal sem poročila in razprave, predvsem o težavah borcev, zlasti stanovanjskih.

Dobil sem občutek, da še nikoli prej ni bilo toliko zaupanja v oblast od zveznega do občinskega merila, kot ga je zdaj. Veliko težav so si organi rešili v zadnjem času po hitrem postopku. Komisija za zadeve borcev pri mestnem svetu, ki jo vodi sam predsednik sveta, uživa velik ugled in ni skoraj nobenih pomislekov zoper njeno delavnost.

Tega so veseli zlasti tisti, ki že več let čakajo na stanovanje. Takih je v Ljubljani še nad 400. Na vseh skupščinah so udeleženci soglasno zahtevali, naj občinske skupščine najdejo denar za svoj prispevek v sklad za gradnjo stanovanj borcem pri mestnem svetu.

Upamo, da bodo vse stanovanjske zadeve borcev do 25-letnice osvoboditve leta 1970 končno rešene.

Alojz Zužek

Tudi letos niso v Kamniku pozabili na 8. marec, dan žena. ZB Kamnik je priredila 10. marca sprejem in nanj povabila nad 100 žensk, članice ZB, ki niso zaposlene. Zanimljivo so jih učenci glasbene šole s sedmimi točkami in pa učenci osnovne šole Frana Albrehta. Zbor doma za rehabilitacijo invalidne mladine je zapel nekaj pesmi. To varilice so bile zelo vesele in hvaležne ZB, da se jih je spomnilo. Predsednik odbora ZE tovariš Matoh pa je zbral za pogostitev največ denarja.

Za tiste tovarišice, ki zaradi bolezni ali starosti niso morale priti na zabavo, pa so pripravili darilne pakete in jih obiskali po domovih ali v bolnišnici. Teh je okoli 50. Čestitali so jim odborniki občinske skupščine in člani občinskega odbora ZB.

Zdi se mi, da v kamniški občini lepo skrbijo za bolne članice ZB in jim skušajo pomagati, zlasti takim, ki nimajo velikih dohodkov.

F. T.

Aktiv borcev v živilskem kombinatu »Zita« ima za seboj večletno dejavnost, čeprav so bolj organizirano začeli delovati šele pred tremi leti.

Nedavno so imeli tudi svojo prvo redno skupščino, na kateri so se odločili aktiv razširiti in utrditi ter njegovo delovanje prilagoditi statusu ZZZ.

Stavilo bivših borcev je namreč v »Zitu« zadnje čase precej naraslo, ker so se podjetju priključile nove enote iz vseh krajev Slovenije. Tako ima aktiv kar 57 članov, od tega se jih je skupščine udeležilo 47, torej skoraj vsi.

Na kratko lahko rečemo, da je bila skupščina vreden politični dogo-

dek v kombinatu. Iz referata predsednika aktivna Miša Lipuža so nazorci lahko ugotovili, da borci delujejo v samoupravnih organih, razen tega pa tudi po raznih odborih v okviru ZZZ, drugih družbeno-političnih organizacijah in podobnih telesih. Pri delu v kombinatu imajo polno zaslombo pri samoupravnih organih in tudi pri direktorju, ki je sam vidni bорец. Tako so uspeli ustvariti vrsto ugodnosti v skladu z zakonodajo. Na žalost pa so zadnje čase pri sprejemanju nekaterih novih samoupravnih aktov na borce nekoliko pozabili. To velja predvsem za pravilnik o financiranju za nakup stanovanj ter pravilnik o izobraževanju. V prvem primeru so posloj nekoliko prezahlevni. Mnogi borci imajo razmeroma nizke osebnostne prejemke, tako da stanovanj ne morejo kupiti, prihrankov pa tudi nimajo. Drugi pravilnik pa zahteva, da bi se vsi delavci morali do 1972 izobraziti za svoje delovno mesto ne glede na starost. Malo je verjetno, da bi borci pri sedanjih starostih zmogli šolanje. V zvezi s tema pravilnikoma so sklenili predlagati ustrezne spremembe. Predvsem, da za osebe, starejše kot 40 let, obveznost izobraževanja ne velja. Kljub temu se bodo nekateri vseeno najbrž šolali.

Nadalje so zahtevali primerno zdravstveno varstvo, obsodili pa so nepravilne odnose do nekaterih borcev s strani posameznih mlajših ljudi.

Razprava je izvenela v zahtevo po nadaljnjem gojenju revolucionarnih tradicij in budnem varovanju socialističnih pridobitev, ker so še vedno skriti sovražniki našega bivanja, ki bi radi naš razvoj tako ali drugače ovirali. TONE BANCIC

BORCI ZITA NA SVOJI PRVI LETNI SKUPŠČINI

PREDLOG ZA PRESTAVITEV OBČINSKEGA PRAZNIKA

Muzej ljudske revolucije v Ptuj je predložil ZZZ NOV in skupščini občine Ptuj, da bi praznovanje občinskega praznika, ki ga že 9 let praznujejo 8. avgusta, prestavili na 5. april, za kar govori več zgodovinskih dejstev.

8. avgust so si Ptujčani pred leti izbrali za svoj občinski praznik v spomin na krvave bitke slovenjgorske čete v Mostju nedaleč od Ptuja. 8. avgusta 1942 je bila četa izdana, ko je počivala v majhnem gozdičku v bližini vasi. Njej v spomin so postavili tudi spomenik, ki bo še pozne rodove spominjal na ta dogodek.

Za prestavitev datuma občinskega praznika govori še samo dejstvo, da je bila slovenjgorska četa, katero so sestavljali trije bratje Reš, Lacko, Osojnik, Sagadin in še ne-

kateri prvoborci Slovenskih gor, ustanovljena tega dne. Tedaj so že imeli nekaj zborovanj s pomočjo pristavev OF in drugih zaveznih ljudi. Če bi občinski praznik prestavili, bi lahko to praznovanje združili s praznovanjem rojstev Dušana Kvedra-Tomaža in dr. Jožeta Potrča, sedaj že oba pokojna, ki sta se rodila prvi dne v mesecu aprilu ter bila ena izmed prvih, ki sta pozivala ljudi k organiziranemu upor proti fašizmu na ptujskem področju.

V prid prestavitve občinskega praznika govori tudi dejstvo, da je 8. avgust sredi dopustniške mrzlice, prav tako so tedaj tudi šolske počitnice in je zato premajhna udeležba na praznovanju in svečanostih. Ptujška občina namreč že po tradiciji praznuje svoj občinski praznik vsako leto v drugem kraju. Vsekakor je pričakovati, da bo s prestavitvijo datuma občinskega praznika soglašala večina ptujskih borcev, aktivistov in občanov. F. HOVNİK

IMELI SMO LJUDI ...

NEŽKA BIZANT

Pred kratkim smo pokopali še eno pokopališče v Preski pri Medvohah partizansko mater Nežko Bizant iz Preske.

Rodila se je pred sedemindesetimi leti v revni družini na Suhi pri Skofljah. Komaj enajst let staro so jo doma poslali služiti za pastirico. Ko je malo odrasla je postala dekla. Pred petdesetimi leti se je poročila z Jancom Blatom s Preske. Rodila je šest otrok. Najstarejšemu še ni bilo dvanajst let, ko mu je smrt izrgala očeta. Nežki pa moža.

Med vojno se je Bizantova družina med prvimi vključila v osvobodilni boj. Njihova hiša je postala zatočišče partizanov in aktivistov. Nežka je negovala ranjence in bolnike ter skrbela za njihovo varnost. Naradnje, ko so vsi njeni otroci odšli k partizanom, je odšla še sama, domaćija pa so izropali belogardisti in Nemci. Najhuje je bilo znanjo, ki je zvedela za smrt sina Ludvika, ki je padel nedaleč od domačega kraja. V začetku 1945 so Bizantovo izsiedili belogardisti v Zlebeh pod Katarino, kjer je živela neprijavljena in delala pri gospodarski komisiji. Izročili so jo nemški policiji. Več dni so jo imeli zaprto v Sentvidu pri Ljubljani, nato pa so jo izmučeno in pretepeno poslali v Begunje. Od tam so jo rešili naši borci. R. T.

ljene. Zelo radi bi se zdravili v Dolenjskih Toplicah pod enakimi pogoji, kot je to v Banjolah, zato naj naš invalidski dom služi istemu namenu kot nekdanj.

Prepričani smo, da se to da in se tudi mora takoj urediti, da ne bo prepozno.

Na to obvestilo so tudi že reagirali posamezni občinski odbori in združenja VVI. Iz Maribora pišejo med drugim tudi tole:

»Ne vemo, kako je moglo priti do tega, da zdravilišče prodaja objekti gospodarski organizaciji in bi tako onemogočili našim invalidom posluževati se v njem tako potrebnih zdravstvenih uslug zdravilišča Dolenjske Toplice. Zato menimo, naj bi republiški odbor ZZZ NOV preveril vso zadevo okoli prodaje tega objekta in jo prepreči.«

Invalidi iz Pirana pravijo: »Smatramo, da bi s prodajo tega doma bila povzročena velika napaka, ki bi jo najbolj občutili

naši invalidi ...«

Pisem s tako vsebino je še več in tisti, ki jih uredništvu pošiljajo, se sprašujejo, kako je vse to mogoče.

Ob vsem tem se sprašujemo tudi mi, kako more uprava Zdravilišča v Dolenjskih Toplicah prodajati zgradbo, ki jo je pred kakimi desetimi leti dobila brezplačno od takratne Invalidske uprave. Takrat so vojaškim vojnim invalidom, ki se niso strinjali s prenosom lastništva, zagotavljali, da bo ta dom tudi v prihodnje služil istemu namenu kot prej, to je za kopalisko zdravljenje invalidov.

Zato menimo, naj upravni organi uredijo to zadevo. O nadaljnjem uporabi te zgradbe pa naj se pomenijo vsi priizdati.

UREDNIŠTVO

smo v Apaški dolini upokojevalci zaman čakali na naše pokojnine. V Apaški dolini bližnjih vseh nas je precej upokojevalcev, nekdanjih borcev, ki smo se že več let manj pravičili na neredno prejemanje pokojnine. Zato ne godrnjamo, če je prvega ali drugega v mesecu ne dobimo — če je pa svestega v mesecu še ni, je pa to prebrud. In kdove kdaj jo dobimo.

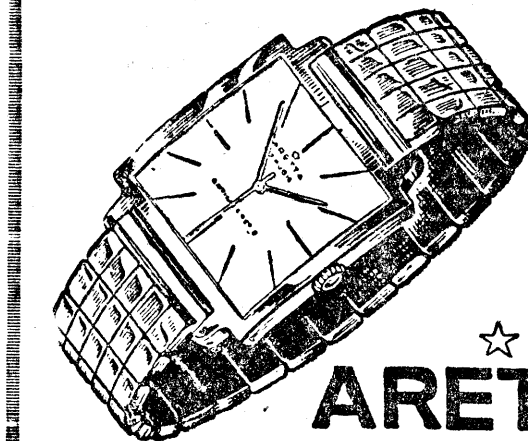
Upokojevalci se sprašujemo, kaj je temu vzrok? Ali ni denarja za pokojnine? Imajo morda v komunalnem zavodu za socialno zavarovanje v Murski Soboti preveč dela? Toda ne glede na ta vprašanja, ki jim sami ne najdemo odgovora, imamo pravice zahtevati red v nakazovanju pokojnin. Med nami jih namreč ni malo, ki jim je pokojnina edini dohodek in je zato ni dovolj, da bi je nekaj ostalo tudi za prihodnji mesec. Zato mislim, da naša zahteva, naj nam redneje nakazujejo pokojnino, ni prav nič pretrana.

Alojz Markon, Apače

Poizvedujemo

Julija 1944 sem vstopil v Kozjanski odred. Nato so me skupaj z drugimi novinci poslali čez Savo na Dolenjsko. Kot bivši letalec Rdeče armade sem bil v oddelku za letalstvo pri glavnem štabu. Naredili sem tudi preizkušnjo, če znam leteti, pred majorjem Izgorcem. Kasneje sem odšel s kandidati za letalske šole v Beograd in tam znova vstopil v Rdečo armado.

Prosim vse, ki me poznajo, naj to sporoče republiškemu odboru ZZZ NOV Slovenije, ker potrebujem njihove izjave, da sem bil v NOV Jugoslavije. Vasilij Uljanovič Kozubenko, Kijev

ARETTA

KUPUJTE SAMO URADNO KONTROLIRANE ZLATE IZDELKE

GENERALNO ŠVICARSKO ZASTOPSTVO TRST, Piazza S. Antonio Nuovo 4/I-II

NUDI PO SVETOVNIH KONKURENCNIH CENAH NAJVEČJO IZBIRO ZLATEGA NAKITA V EVROPI iz 14, 18 in 22-karatnega uradno KONTROLIRANEGA zlata PRODAJA S POSEBNO GARANCIJO!

14-karatni zlat nakit od 650 Lit naprej

18 in 22-karatni zlat nakit od 750 Lit naprej

NA ZALOGI VEDNO PREKO 600 MODELOV UR

DARWIL in ARETTA

Ure znamke Darwil in Aretta lahko nabavite tudi v specializiranih trgovinah in veleblagovnicah v Jugoslaviji. SERVISI za vzdrževanje so organizirani v vseh večjih mestih v Jugoslaviji

S SKUPŠČINE ZZZB NOV OBČINE BREŽICE

»Prezgodaj je, da bi nas odrinili...«

V Brežicah so imeli redno letno skupščino Zveze združenj borcev NOV, dne 12. marca v domu JLA. Podobno kot po drugih skupščinah so tudi tam obravnavali vrsto vprašanj iz dela zveze, vse v okviru že tradicionalnih sektorjev dela. Zelo veliko časa so posvetili reševanju socialnega položaja članov, manj pa razvijanju tradicij in drugemu.

Govorili pa so tudi o vlogi borcev v današnji družbi, in to naj zapišemo v začetku, ker pojavi, s katerimi so se brežiški borci srečali, niso samo brežiški.

Med drugim so omenili tudi poskuse, kako bi ZZZB degradirali na stanovsko organizacijo in ji tako odvzeli družbeno-politično vlogo. Torej naj bi se ukvarjali samo s socialnimi vprašanji članov, vse drugo pa prepustili drugim...

»Malo prezgodaj je,« je rekel eden izmed delegatov, »da bi nas odrinili od vsega. Skušajo nam podtikati, da smo bili ne sposobni in polpismeni, da niso spravili naše gospodarstvo zaradi tega v tako zagato, da je morala priti reforma. Tudi v naši občini so nam nekateri nadobudneži, očitali, da smo etatisti, zavora napredku in reformi. Ti ljudje mislijo, da imajo edino oni vse prav, vsi drugi pa nič. Taka gledanja so na zadnji občinski konferenci ZK do-

živela odločilen poraz.«

Te besede, ki imajo sicer grenak prizvok, se slišijo bodro in izražajo zaupanje v našo družbo.

Isti govornik pa je ocenil tudi delovanje ZZZB. Dejal je, da so se pogosto preveč zapirali vase in se resnično ukvarjali samo z reševanjem socialnih vprašanj. ZZZB mora posegati tudi v širšo družbeno dejavnost, mora delovati tudi navzven...

Kot mnogokod drugje so tudi v Brežicah izvolili novo vodstvo. Kandidacijska komisija je izbirala kandidate po treh temeljnih načelih: po sposobnosti, po področjih (ZB, ZVVI in ZROP) ter območjih, tako da bi bili v občinskem odboru zastopniki vseh večjih krajev. Včasih so marsikje to zadnje načelo namenoma opustili, kar ni imelo najboljših posledic. Na predlog komisije ni bilo ugovorov, kar pomeni, da je komisija izbrala prave. Sledile so javne volitve, kot je praksa v

mnogih naših organizacijah. (Po eni strani je tako glasovanje lahko odraz zrelosti in tudi poguma ljudi, ki odkrito povedo svoje mnenje, pa tudi manj je dela s štetjem glasov in tipkanjem glasovnic. Toda ali ne bi kazalo uzakoniti v statutu, da bi bila glasovanja raje tajna? Tako bi se izognili očitkom, ki se včasih pojavljajo, češ da so kandidate vsiljevali in potem nihče ni upal glasovati proti njim.)

Naj omenimo še nekaj drugih zadev, ki so govorili o njih. Najprej o priznavalnih. Do zdaj so jih po občinskem odloku prejeli aktivni borci in

sodelavci pod enakimi merili, zdaj pa se bo to spremenilo. Aktivni borci, se pravi tisti, ki so bili med NOB v vojaških enotah ali pa so bili aktivisti-ilegalci oziroma terenci, kot smo jih imenovali, bodo imeli nekatere ugodnosti v primeri z vsemi tistimi, ki so bili doma in so NOB pomagali tako ali drugače. V izjemnih primerih pa bodo tudi ti lahko dobili ugodnosti, ki pripadajo aktivnim borcem, predvsem v primeru hude socialne ogroženosti.

Tudi v brežiški občini je s stanovanjem najteže pri borcih, zaposlenih v manjših podjetjih,

ki imajo tudi manjše sklade oziroma niso pridobitniška.

Končno so govorili tudi o razliki med invalidninami, ki jih prejemajo starši padlih v nemški vojski in v NOV, pa tudi osebni invalidi iz nemške vojske in NOV. Razlike so razmeroma velike v korist nemških invalidov, vse skupaj pa počasi postaja resen problem.

Toda prav zadnji ukrepi naših najvišjih teles, med njimi sklepi republiškega izvršnega sveta od 7. marca, so zbudili med borci upanje, da bo družba izpolnila svoj dolg do borcev takoj, ne pa takrat, ko bo že prepozno.

Mile Pavlin

Jože Vadnjal
— sedemdeset-
letnik

Jubilant je kljub temu, da ima že sedem desetletij za seboj, še vedno čil in zdrav ter dober volje. Čeprav že v poklju, še vedno sodeluje v gospodarstvu s svojimi nasveti. Tako prenaša svoje izkušnje na mlajše.

Njegovo življenje je bilo polno trpljenja in gorja, delil je usodo stotisočev svojih rojakov iz Istre in Primorja. Leta 1915 so ga vpoklicali v avstrijsko vojsko, moral je zapustiti svojo rojstno vas Zagorje pri Pivki in oditi na bojišče, v boj za koristi svojih zatiralcev. Po svojih močeh je kljub vsemu našel možnosti za to, da je koristil pri osvoboditvi Slovenecov in rušenju tuje tiranije. Po vojni se je vrnil v domačo kraje in se zaposlil na žagi kot praktikant. Kmalu se je zameril novim osvoboditeljem. Leta 1930 je moral pobegniti čez mejo v Jugoslavijo, da si je našel življenje. Od italijanske oblasti je bil na procesu proti bidovcu in tvarišem v Trstu tudi Vadnjal obojen na smrt, čeprav v odsotnosti. Razpisali so celo veliko denarno nagrado za tistega, ki ga ujame.

V Jugoslaviji se je zaposlil v rudniku Kreka, ni prečkal s svojim delovanjem v korist delovnih ljudi. Takoj 1941 se je vključil v NOB, leta 1943 pa je tudi sam postal borec. Po vojni pa je prevzel odgovorne funkcije v državni upravi. Dile časa je bil direktor večjih podjetij po Beogradu, leta 1948 pa celo pomočnik ministra za lesno industrijo BiH. Obenem je bil tudi član vrste vodstev raznih družbenopolitičnih organizacij. Pred prihodom v HRSKO Bistrico, kjer zdaj živi, je bil glavni direktor in eden izmed ustanoviteljev podjetja za izdelavo plošč iz lesnih odpadkov »Sutjeska« v Foči. V HRSKO Bistrici pa je postal direktor tovarne »Lesnica«. S tega delovnega mesta je tudi odšel v pokoj.

Za svoje delo je prejel več odlikovanj, med njimi red bratstva in enostnosti s srebrnim vencem ter red dela z zlatim vencem.

Ob sedemdesetletnici mu njegovi tovariši, sodelavci in znanci iskreno čestitajo.

Janko Sabec

Jubilej Kamila
Hilberta

Dne 21. marca, na prvi pomladni dan, bo praznoval svojo šestdesetletnico tovarš Kamila Hilbert iz Ljubljane, diplomirani tehnik, sicer pa nekdanji partizan in aktivist.

Iz italijanske internacije je odšel naravnost na osvobodeno ozemlje. Kot prekaljen revolucionar in aktivist iz Ljubljane je postal član novomeškega okrožnega komiteja KPS. Nekaj časa je bil tudi organizacijski sekretar tega komiteja. Leto dni je opravljal to delo, vmes je končal partijsko šolo na Rogu, oktobra 1944 pa so ga poslali v Beograd. Nato je bil nekaj časa v Sovjetski zvezi.

Med nami borci z Dolenjske živi spomin nanj, kadar se pogovarjamo o vojni, se ga vedno spominjamo.

Po osvoboditvi je opravljal razne odgovorne službe v Ljubljani, Mariboru, Celju in na Primorskem. Po šestletnem naporu delu je bil upokojen s položaja direktorja celjske cinkarne. Povsod, kjer je bil, je nastopal kot pravi komunist in se boril z vso poslednostjo za delavsko samoupravljanje in socializem.

Za svoje delo pri graditvi socializma je prejel več visokih odlikovanj, je tudi nosilec Spomenice 1941.

Ob njegovem jubileju mu njegovi sorodni in prijatelji čestitajo in želimo, da bi bil še dolgo med nami čil in zdrav.

Tovariši in borci iz Dolenjske

UREDITEV RAZMER BORCEV JE OBVEZNOST DRUŽBE KOT CELOTE

Na četrti seji republiškega odbora ZZZB NOV Slovenije, ki je bila 23. februarja, so obravnavali tudi socialno-zdravstveno problematiko borcev. Bistvo neurejenih zadev s tega področja je v svojem govoru nakazala Vida Kulovec. Iz njenih ugotovitev posnemamo:

Razprave na lanskim sektorjskih posvetovanjih so opozorile, da je potrebno vsako leto pravočasno valorizirati pokojnine in posebni dodatek za zaposlene borce v skladu z zvišanjem življenjskih stroškov, izboljšati družbeno pomoč in priznavanje po občinah, prenesti urejanje družbene pomoči za nosilce partizanske spomenice v pristojnost republike, urediti zdravstveno varstvo kmetov — preužitkarjev, pospešiti reševanje vlog za priznanje posebne dobe in zakonsko urediti status borcev NOV za območje Primorske.

Udeleženci posvetovanj so tudi zelo ostro obsodili nekatere članke v našem tisku, ki so žalili ugled borcev NOV in skušali celo zmanjšati pomen naše revolucije. Vsi pa vemo, da je ureditev nerešenih materialnih zadev borcev NOV obveznost naše družbe kot celote, ne pa privilegij, kot so to skušali prikazati v teh člankih.

Zato so borci NOV Slovenije izredno toplotno pozdravili sklepe izvršnega komiteja CK ZKJ in resolucijo CK ZKS, iz katerih je jasno razvidna odgovornost

in skrb za urejanje perečih zadev borcev NOV.

Iz nadaljnjih njenih ugotovitev izhaja:

Z zakonom o spremembah in dopolnitvah zakona o Spomenici 1941 je določeno, da občinski upravni organi izplačujejo v breme zveznih finančnih sredstev njenim nosilcem stoodstotno nadomestilo in stroške zdravstvenega varstva v času, ko so bolni. Za kmete-borce je republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo izdal ustrezno tolačenje zakona o zdravstvenem varstvu kmetov-borcev.

Izvršni svet skupščine SR Slovenije je že sklenil, da bo od 1. I. 1968 dalje podeljeval priznavalnine potrebnim nosilcem partizanske spomenice. V tej zvezi je predlagal, naj razširjena seja priporoči skupščini SR Slovenije in izvršnemu svetu, da sprejme zakon o družbeni pomoči borcem, s katerimi naj bi določili enotne kriterije za podeljevanje družbene pomoči v republiki in občinah ter minimum te pomoči.

S politično akcijo bo treba čimprej doseči, da bodo vse občinske skupščine v svojih odlokih enotno dvignile najnižje zneske družbene pomoči, kot je to priporočila republiška skupščina. Za to pa bo treba zagotoviti zvišanje namenskih sredstev za družbeno pomoč borcem.

Naša organizacija je pismeno opozorila republiški zavod za socialno zavarovanje pri komunalnih zavodih, naj kadrovsko okrepi službo in pospeši postopek pri reševanju vlog za priznanje posebne dobe. Izvršni svet pa smo zaprosili, da izboljša pogoje za delo komisije za upokojevanje po 195. čl. TZPZ.

Potem ko je Vida Kulovec opisala prizadevanja ZZZB NOV za urejanje statusa borca nekaterih primorskih borcev (kar pa se sedaj že ureja), je navedla:

Po sklepu skupščine republiške skupnosti socialnega zavarovanja obračunavajo komunalni zavodi za socialno zavarovanje razliko med višino zakonite pokojnine in pokojnine, ki jo

borci prejemajo na podlagi borčevskega dodatka. Toda s to prevečeno boro ne pridobijo skoraj ničesar. Na drugi strani se s to zakonsko prevečeno zmanjšujejo finančne obveznosti republike do socialnega zavarovanja za pokojnine borcev NOV. Ker pa pokojnine letih že od leta 1964 zaostajajo za višino dodatka za zaposlene borce, je nujno, da izvršni svet sprejme k odloku o višini dodatka za zaposlene udeležence NOV za leto 1968 tudi sklep, da se borcem, upokojenim v prejšnjih letih, določi na novo tudi dodatek pri pokojnini.

Doslej je samo 20 občinskih odborov ZZZB poslalo zdravstveni službi podatke o borcih, ki imajo pravico do zdravstvenega varstva, zato le-ta ni mogla izdelati analize o zdravstvenem stanju udeležencev NOV. Občinski odbori ZZZB NOV naj zategadelj takoj uredijo to zadevo.

Po zakonu o dodatku za zaposlene udeležence NOV imajo borci pravico do tega dodatka samo do takrat, ko izpolnijo enega od pogojev za upokojevanje. Zela nas vseh pa je, da borci delajo tako dolgo, da do polnijo delovno dobo, ne pa, da jim z zakonskim določilom to oviramo. Nekateri borci tudi niso mogli uveljaviti pravice do dodatka, preden so izpolnili enega od pogojev za upokojevanje, ker jim niso pravočasno uredili priznanja posebne delovne dobe. Zato predlaga, da se to določi v zakonu menja.

Potem ko se je zadržala ob problemu tistih otrok borcev, ki niso končali osemletnega šolanja, je naglasila tudi potrebo, da republika materialno pomaga tistim občinam, ki same niso sposobne urediti številnih socialnih problemov borcev.

Na koncu je Vida Kulovec predlagala, naj razširjena seja republiškega odbora ZZZB NOV Slovenije sklene sklicati sektorjska posvetovanja naših organizacij in predstavnikov občinskih skupščin takoj, ko bo skupščina SR Slovenije sprejela sklene o urejanju materialnih zadev borcev NOV.

Kaj pravijo borci v občini Kranj

Po vseh 31. krajevnih organizacijah ZB po kranjski občini so bili v zadnjem času občni zbori, na katerih so borci preučevali najvažnejše probleme, ki jih tajejo in se pomenili o nadaljnjem delu. V aprilu pa bo občinska konferenca, ki bo skušala odgovoriti in najti najustrenejše rešitve iz vseh tistih vprašanj, ki so jih nakazale krajevne organizacije.

Čeprav še ni zbranih vseh zapisnikov in poročil vseh članov občinskega odbora, ki so se udeleževali teh zborov, pa je že lahko ugotoviti, da je bilo eno izmed osrednjih težišč razprav usmerjen v socialna in spomeniško-zgodovinska vprašanja. Borci so ponekod zelo razpravljali o dodeljevanju družbene pomoči, o priznavanju delovne dobe iz časa NOB in o pokojninah posameznih borcev. To je bilo na Primorskem, v Britofu, Struževem, v Kokri, Podbrezjah in drugod. Ob teh razpravah so borci ponekod načeli zelo pereče vprašanje današnjih meril med ljudmi. Strastno hlastanje za materialnimi dobrinami vodi posameznike daleč od nekdanjega tovarištva. Tako so ugotavljali zlasti na Britofu. Niso bili pro-

ti današnjim razlikam v standardu in gmočnih razmerah posameznikov, če je to odraz njihove pridnosti. Toda, kot so ugotavljali, v današnjih socialističnih načelih — vsakemu po njegovem delu, ni izdelanih meril. Zato se v praksi dostikrat zgodi, da je na slabšem tisti, ki je pošten, skromen, ki je bil nekoč in še danes pripravljen žrtvovati se in delati za skupno stvar, ki brani družbeno imovino in zagovarja skupne interese. Ponekod so ugotavljali, da so nekateri taki in podobni problemi, ki tajejo posamezne borce, bolehe stare partizanske mamice itd. rešljivi v okviru samih organizacij na terenu, precej pa so nakazali tudi takih stvari, ki naj najdejo odgovor v občinskem in širšem merilu.

Na Kokrici, v organizaciji Kranj Center in še v mnogih drugih organizacijah pa je bilo precej razprav tudi o vzdrževanju spomenikov, o krajevnih kronikah, o težnjah, da bi na naših šolah dajali večji poudarek naši revolucionarni preteklosti in podobno. Ob vseh teh in podobnih problemih so krajevne organizacije našle bogato izbiro za svoje delo v prihodnje.

KAREL MAKUC

SPOMENIK NAJ BI STAL OB NOVI ŠOLI

Pobudo, da bi v Knežaku postavili spomenik Tonetu Tomšiču, Miroslavu Vilharju in Alojzu Valenčiču, je dal Jack Tomšič, ki zdaj kot izseljenec živi v Clevelandu v ZDA, drugače pa je doma iz Bača. Najbrž se mu je ta misel porodila, ko je pred leti obiskal domače kraje. Po vrnitvi je zanj navdušili druge izseljence. V Clevelandu so kmalu ustanovili poseben odbor, ki zbira denar za spomenik, predsednik pa je postal Jack Tomšič. Do zdaj so zbrali že več kot 1500 dolarjev.

Po prvotni zamisli naj bi spomenik stal na Kalcu, kjer naj bi obnovili graščino, kjer je živel Vilhar. Toda zaradi velikih stroškov bi bilo to težko narediti.

Se letos nameravajo začeti graditi novo osnovno šolo v Knežaku. Lanj so občani zanj zbrali okoli 74 milijonov starih dinarjev za obnovo šol, samoprispevek bodo plačevali še dve leti. Kreditna banka v Kopru pa bo dala za šolo 1.500.000 novih dinarjev. Dobro bi bilo, če bi spomenik trem znamenitim možem postavili zraven šole.

Tudi pri občinskem odboru ZZZB v Ilirski Bistrici so ustanovili odbor za gradnjo spomenika, ki sodeluje z rojaki v Ameriki. Po misljenju članov odbora bi šolo imenovali po Tonetu Tomšiču. Arhitekt Živa Baraga je že dobila nalogo izbrati kraj za spomenik in najti ustrezen motiv.

Janko Sabec

MED SLOVENSKIMI BRALCI JE ŠE MNOGO TAKIH, KI NISO USPILI DOBITI ROMANA T. SVETINE

UKANA
I. in II. del

Zato razpisujemo prednaročilo:

- za I. in II. del
knjigi vezani v celo platno,
1472 strani — cena 140.— N-din
- samo za I. del
knjiga vezana v celo platno
569 strani — cena 55.— N-din

Zavod bo knjigi ponatisnil le v primeru, če bo dovolj prednaročnikov. Prednaročila sprejemamo do konca aprila 1968, knjigi pa bosta predvidoma izšli do novembra t. l.

NAROČILNICA

Podpisani _____

Kraj, ulica _____

Pošta _____

Naročam roman Ukana

- I. in II. del — cena 140.— N-din plačljivo
v štirih obrokih po 35.— N-din
- samo I. del — cena 55.— N-din plačljivo
v dveh obrokih po 27.50 N-din

Informativno naročam tudi UKANA — III. del
(izid v letu 1969)

(Neustrezno prečrtaj)

Podpis naročnika _____

Znamka
za 0,20 N-din

ZAVOD BOREC
knjigotrški oddelek

LJUBLJANA
Beethovnova 10/II

Vsak član
ZZB NOV Slovenije
naj postane
naročnik
TV 15!

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Kako so gverilci neopazno vdrl v Saigon

Za mnoge je še vedno nerazumljivo, kako so se mogle ob začetku zadnje ofenzive južnovietnamskih osvobodilnih sil gverilske enote iznenada pojaviti sredi Saigon, ki je bil poln ameriškega in vladnega vojaštva. In razen drugih pomembnih objektov napačili celo ameriško ambasado. Južnovietnamski komandosi so prišli v prestolnico pet, z avio-

VOJAŠKA VEDA IN TEHNIKA

busi, taksi in mopedi. Bilo pa jih je, kot sodijo varnostni organi saigonskega režima, kakih šeststo. Vdor jim je bil olajšan tudi zato, ker so v Vietnamu prav tedaj praznovali svoje novo leto in je bila ukinjena tudi policijska ura.

Kako so komandosi prepeljali orožje? O tem poroča dopisnik »New York Timesa«: »V zadnjih dneh so imeli v Saigonu neverjetno mnogo pogrebov. Na ulicih je bilo videti mrtiške krste, ki so jih nosili na rokah, za njimi pa so hodile jokajoče žene in otroci. V noči pred napadom so gverilci odkopali krste in iz njih pobrali skoraj novo orožje...«

Vaak komandosi, ki je prišel v Saigon, je imel tudi legitimacijo, ki so jo bile »izdale« ameriške in saigonske oblasti. Njihov zunanji razpoznavni znak je bil tudi nekaj posebnega: na strajhah so imeli zabet le vaak drugi gumb. Da jih ne bi mogli nihče prepoznati, so v Saigon pošlali le iste borec, ki v njem še nikoli niso bili. Toda vsaka skupina je v mestu dobila posebnega vodilca, ki jo je odpeljal tja, kamor je morala priti. Američani priznavajo, da je sli našti ofenzive južnovietnamskih osvobodilnih sil v njenem prvem obdobju popoln.

Mehanizirani metali ognja

Ameriška vojska, pa tudi oborožene sile Kanade, Zahodne Nemčije, Italije, Danske, Švice, Grčije, Španije, Turčije, Irana, Južne Koreje, Tajskega, Pakistana in Libanona imajo mehanizirane metalice ognja M 132.

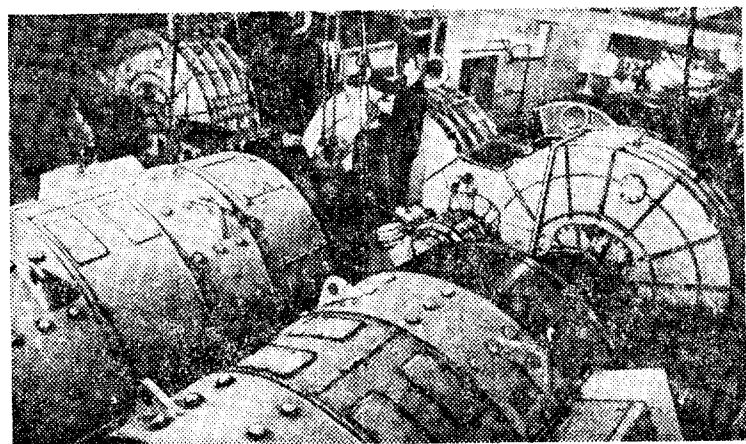
Gre za oklepne transporterje M-113 z vgrajenimi metali ognja. Transporterji so teški skoraj enajst

ton. Kar zadeva njihovo hitrost, dosežejo na kopnem nekaj manj kot 70, na vodi pa 6 kilometrov na uro. Brez dodatnega polnjenja rezervoarjev z gorivom lahko prepelejo 322 kilometrov dolgo pot. Naj omenimo še to, da se lahko vzpenjajo po stropu z nagibom 31 stopinj in da zanje ni nobena ovira tudi jarek, če ni širši od 170 cm. Transporter je dolg skoraj pet metrov.

V zadnjem delu transporterja so štirje sodi, v katere gre 760 litrov vnetljive tekočine. Skozi cevi jo potiska stisnjen zrak. Pritisk je tako močan, da ognjeni curek seže do 180 metrov daleč. Naprava za metanje ognja lahko spušča kratke ali dolge »rafale«. Če pa bi bil »rafal« neprekinjen, potem bi se sodi izpraznili že po 30 do 40 sekundah.

Cev, skozi katero spuščajo vnetljivo tekočino, je pritrjena v majhnih kupoli na strehi transporterja. Ker se kupola obrača na vse strani, je mogoče z ognjem »obstreljevati« katero koli točko na razdalji do 180 metrov, ne da bi bilo treba obračati tudi vozilo. Transporter je oborožen z lahko streljivo, ima pa tudi infrardeči periskop za nočno vožnjo.

Strojnica atomske ladje »Lenin«

»Medtem ko je vsa pozornost Američanov osredotočena na Vietnam, Sovjetska zveza gradi pomorske sile, ki so že sedaj resna grožnja Združenim državam Amerike in njihovim zaveznicam. Za laike je to presenetljivo, ne pa tudi za ameriške pomorske strokovnjake,« piše med drugim ameriški časopis »Times« v članku, ki ga tudi mi objavljamo

Mar sovjetsko ladjevje že ogroža ameriško gospostvo na morju?

Vrsta vojnih ladij	ZDA	ZSSR
Bojne letalonosilke	15	0
Nosilke helikopterjev	17	2
Križarke	14	19
Rušilci in fregate	330	170
Podmornice na atomski pogon	75	55
Druge podmornice	80	305
Desantne ladje	105	100
Torpedne in raketne ladje	0	560
Število trgovskih ladij	1060	1350
Skupna tonaža (v milijonih ton)	14	10

Sovjetska zveza je v zadnjih letih zgradila globalno mornarico, ki je po velikosti in moči na drugem mestu na svetu, takoj za ZDA. Do prelomnice je prišlo po drugi svetovni vojni, oziroma v zadnjih 10 ali 15 letih. V tem kratkem obdobju so se dotle nepomembne plovne enote obalne obrambe spremenile v močno ladjevje.

Za uspeh te pomorske revolucije je zlasti zaslužen 57-letni admiral Gorškov. Ko mu je bilo le enaintrideset let, je postal najmlajši admiral v vsej sovjetski zgodovini, v zadnjih dvanajstih letih, ko je vrhovni poveljnik sovjetskih pomorskih sil, pa je voditelj in pobudnik njihovega razvoja. Gorškov je odločno zavrgel prevladujočo konservativno pomorsko strategijo, iz vojnega ladjevja pa napravil učinkovito sredstvo sovjetske zunanje politike.

Sedanjo vojno mornarico sestavljajo v veliki večini ladje, ki so zgrajene po 1957. letu. Gre za 19 sodobnih križark, 170 rušilcev, fregat in posebnih rušilcev, oboroženih z raketami, in 560 hitrih torpednih čolnov. Tristo šestdeset podmornic, izmed katerih je 55 na atomski pogon, predstavlja vodilno podmorniško silo na svetu, ki je dvakrat večja od ameriške (155 podmornic, izmed katerih jih je 75 na atomski pogon).

Od drugih pomorskih dežel se Sovjetska zveza razlikuje tudi po tem, da uporablja svoje tovarne in ribiške ladje kot pomembno dopolnitev vojne mornarice.

Sovjetska vojna mornarica raste hitreje kot druge. Kar za deva tonaža, sodijo, da bo Sovjetska zveza dohitela ZDA že 1970. leta, medtem ko je njeno ribiško ladjevje močnejše od ameriškega in ladjevja drugih dežel. Pod sovjetsko zastavo plove po vseh morjih kakih 4.000 ribiških ladij. Sovjetska zveza pa ima tudi najmočnejše oceanografsko ladjevje. Njenih dvesto znanstvenih ladij spotoma zbira tudi podatke, ki utegnejo biti zanimivi za vojno lad-

jevje: o globinah, tokovih, podvodni topografiji itd.

Pozornost, ki jo Sovjetska zveza posveča svojim pomorskim silam, kaže na kakovostne spremembe v njeni strategiji. Ogromne kopenske sile Sovjetske zveze so navezane na osrednja območja evro-azijskega prostora in je zato njihova gibljivost omejena. To pomanjkljivost pa nameravajo Rusi odstraniti prav z močnim ladjevjem, s katerim lahko obvladajo geografske omejitve in postanejo zares svetovna sila.

Sovjetska mornarica je v nekaterih svetovnih zapletitostih že imela priložnost, da pokaže svojo moč. Deset sovjetskih križark in raketnih fregat je zaplulo v Japonsko morje takoj po incidentu z ladjo »Pueblo« in se postavilo med ameriško ladjevje in severnokorejsko obalo. Ruski rušilci so nekaj časa tudi trdovratno spremljali ameriško letalonosilko »Enterprise«. Prav sovjetska prisotnost je v precejšnji meri preprečevala Združenim državam Amerike, da izvajajo pritisk na Severno Korejo.

Sovjetska pomorska sila podpira dve deželi, ki povzročata Združenim državam še najhujše skrbi. To sta Vietnam in Kuba. »Most«, ki ga sestavlja 150 tovornih ladij in tankerjev med sovjetskimi pristanišči in Hailfongom, omogoča redno oskrbovanje Severnega Vietnama z nafto, raketami, sodobnim orožjem in municijo. Res je nekaj na tem, da samo zato ne bombardiramo Hailfonga, ker se bojimo, da ne bi zadeli sovjetskih ladij.

Drugi morski »most« pa Sovjetska zveza vzdržuje s Kubo. V Havanu in sosednjih pristaniščih sovjetske ladje raztovarjajo dnevno za milijon dolarjev raznega blaga.

Se prav posebno dramatična pa je navzočnost sovjetske mornarice v Sredozemlju. Še pred nekaj leti so Rusi imeli tam le nekaj pet ali šest ladij, medtem ko so ZDA imele na Sredozemlju kakih petdeset ladij in so ga

zato imeli kar za ameriško jezero. Sedaj pa plove v Sredozemlju že 46 ladij in je sovjetska mornarica potemtakem že skoraj enakovredna ameriški. Največ sovjetskih ladij je tja priplulo med izraelsko-arabsko vojno in njihova navzočnost je v tolikšni meri vplivala na Tel Aviv, da je ta pristal na prekinitev ognja.

Na severu so Rusi popolni gospodarji. Na Baltičnem morju pride po pet sovjetskih na eno NATO ladjo.

Ladje admirala Gorškova imajo zelo velik doseg in jih prističevajo med najsodobnejše vojne ladje. Medtem ko sta ZDA in Velika Britanija ohranili po končani drugi svetovni vojni

dij, ki so opremljene z napravami za podvodno izstreljevanje raket z dosegom vsaj 1500 kilometrov.

Admiral Gorškov meni, da so topovi že zastareli in zato je vse površinske ladje, od najmanjših do največjih, opremljene z napravami za izstreljevanje raket z manjšim dosegom (20, 100 in 200 milj). Gre za rakete s hitrostjo, večjo kot 700 milj na uro. Imajo avtomat, ki sam išče cilj (na »toplotnem načelu«), ali pa jih usmerjajo z radarjem. Njihove glave imajo lahko klasično razstrelivo ali pa atomsko. Združene države Amerike so se usmerile na »polaris« in na letalstvo, pa zato nobena zahodna sila nima raket, ki bi se

razmerno hitro lahko zgradila kar precej nosilke.

Rusi se doslej niso navduševali za velike bojne letalonosilke, nad katerimi se navdušujejo Američani. Menijo, da te velike plovne enote kaj lahko postanejo plen raket in bombnikov.

Admiral Gorškov ni pozabil niti na pomorsko pehoto, ki ustrezajo ameriškim marinom. »Pomorsko pehoto«, kot v Sovjetski zvezi uradno imenujejo ta rod vojske, so 1964. leta preuredili in je sedaj pomembna sila. Njeni pripadniki nosijo črne baretko, spoznati pa jih je mogoče tudi po visoki postavi in po njihovi izredni moči...

Zahodne sile, predvsem pa Združene države Amerike, ni-

FOTOGRAFIJA Z VPRAŠAJEM?

Najbrž je prišla enota v pravkar osvobojeno vas, kar priča del zastave sredi fotografije. Toda v katero vas ali mesto, katera enota in kdaj točno, tega ne vedo v muzeju revolucije. To bodo vedeli ljudje s slike, tako nekdanji borci in ženske ob strani. Pišite uredništvu!

precej plovni enot, je Sovjetska zveza začela pravzaprav iz nič. Zato pa je danes 60 odst. ameriških ladij starih več kot 25 let, medtem ko je večji del sovjetske mornarice nastal šele v zadnjem desetletju.

Sovjetska zveza dobi vsako leto po pet novih atomskih la-

majo nobene izbire in se morajo sprijazniti s sovjetsko navzočnostjo na morjih.

»Ta morda sedaj še ne ogroža ameriškega gospostva«, ugotavlja »Time« na koncu članka, »toda kljub temu ostane dejstvo, da sovjetska mornarica narašča zaskrbljujoče hitro. Admiral Gorškov ne skriva svojih želja...«

Sovjetske atomske centrale

Sovjetska zveza je prva država na svetu, ki je začela izkoriščati atomsko energijo tudi v miroljubne namene. Znano je, da je že 27. maja 1954 začela obratovati sovjetska atomska centrala, ki je bila prva te vrste na svetu

Od takrat je minilo štiri- najst let. Prvi atomski centrali se je medtem pridružila še vrsta novih — sibirskih, belorusskih, novovoroneških in melekesskih atomskih central, katerih skupna moč znaša približno milijon kilovoltov.

V razvoju atomske energije največjo pozornost posvečajo izpopolnjevanju reaktorjev s hitrimi nevtroni. Med-

nje sodi tudi poskusni reaktor s hitrimi nevtroni »BR-5«, ki so ga napravili 1959. leta in ki ima 5000 kilovoltov. Na obalah Kaspijskega morja pa grade atomsko električno centralo z reaktorjem »BN-350«. Ta bo proizvajala 150.000 kilovoltov električne energije, kar bo mestu Sevcenku zadostovalo ne le za vsakdanje potrebe, temveč za pretvarjanje 126.000 kubičnih metrov slane vode dnevno v pitno. Pripravljajo pa tudi že majhne in srednje atomske postaje, ki bi bile dovolj rentabilne in bi ustrezale potrebam oddaljenih in težko dostopnih območij. Naj omenimo, da prevozna atomska električna postaja »TES-3«, ki ima 1500 kilovoltov, lahko z eno samo polnitvijo goriva deluje nepretrgoma kar 250 dni.

Sovjetska zveza je kot prva dežela na svetu izdelala tudi ladjo na atomski pogon. To je ledolomilka »Lenin« z vgrajenimi atomskimi motorji. »Lenin« že od 1960. leta dalje uspešno utira pot transportnim ladjam skozi arktični led, s čimer so podaljšali plovbo po severni

morski poti za poldrugi do dva meseca.

Sovjetski znanstveniki in inženirji so izdelali tudi posebno napravo za neposredno pretvarjanje jedrske energije v električno. To je jedrski reaktor-pretvornik »Romaška«.

Gospodarstvo ima čedalje večje potrebe po energiji in zato bo treba najti zanesljive in čedalje močnejše vire. To vprašanje pa je lahko v celoti rešeno z graditvijo atomskih električnih central.

Pa bo jedrskega goriva dovolj? Kot gorivo za bodoče termojedrske reaktorje prihajata v poštev predvsem težka vodikova izotopa devterij in tritij. Morska voda ju vsebuje v skoraj neomejenih količinah. Sodijo, da ga je v oceanskih vodah za kakih petdeset tisoč milijard ton. Tolikšna količina goriva pa zadostuje za obratovanje milijonov takih električnih central, kot je na primer krasnojarska postaja, za — sto milijonov let!

Razpisna komisija časopisno-izdajateljske ustanove »ČETVRTI JUL« razpisuje delovno mesto

direktorja časopisno-izdajateljske ustanove »Četvrti jul« ter glavnega in odgovornega urednika »4. jula«, lista zveze združenj borcev narodnoosvobodilne vojne Jugoslavije (eno delovno mesto).

Poleg splošnih zakonskih pogojev, predpisanih za ustanovitev delovnega razmerja, je potrebno, da kandidat pozna problematiko Zveze združenj borcev narodnoosvobodilne vojne Jugoslavije in da ima

— večletno prakso novinarja-urednika ali publicista, pridobljeno na vodilnih novinarskih delovnih mestih v časopisno-izdajateljskih podjetjih, časopisnih ustanovah ali listih;
— staž večletnega družbeno-političnega delavca;
— visoko, višjo ali srednjo strokovno izobrazbo s 15 let novinarskega staža;

— da obvlada en svetovni jezik.
Osební dohodek — po pravilniku o razdeljevanju osebnih dohodkov delavcev časopisno-izdajateljske ustanove »Četvrti jul«.

Ustanova ne zagotavlja stanovanja niti ne prevzema nase potnih in selitvenih stroškov preselitve. Prednost imajo kandidati, ki so bili več let na vodilnih delovnih mestih v časopisno-izdajateljski dejavnosti.

Razpis traja 20 dni od objave v Uradnem listu SFRJ.

Prošnje z življenjepisom in opisom dosežanih del ter dokaze o šolskih kvalifikacijah je treba poslati na naslov:

NIU »Četvrti jul« — za razpisno komisijo, Beograd, Trg bratstva i

jedinstva br. 9/IV.

Kombinat »MLINOTEST« Ajdovščina

izdeluje prvovrstne testenine, jajčne in navadne, v zelo širokem asortimentu

Potrošniki — prepričajte se o izredno dobri kvaliteti naših testenin.

v Radence po zdravje

za bolezn LEDVIC

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Vojno
letalstvo
varšav-
skega
pakta

Sovjetska zveza: pred sedmimi leti še 20.000 - sedaj pa le 10.500 letal

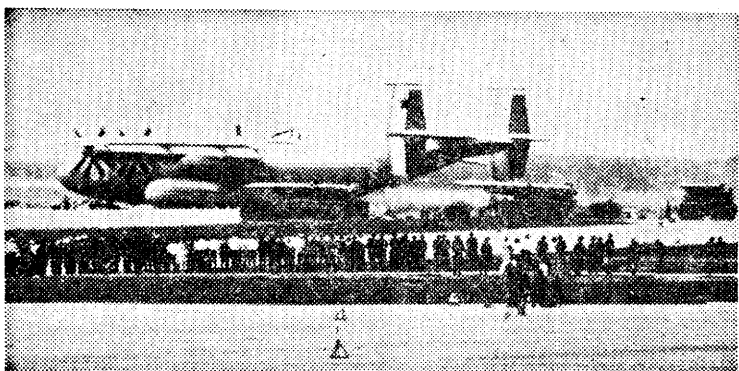
Izkušnje iz druge svetovne vojne so usmerjevale razvoj sovjetskega vojnega letalstva tudi v povojnem obdobju. Zato še sedaj prisojajo najpomembnejšo vlogo in največji pomen taktičnemu letalstvu. Sovjetsko bojno letalo je nekoliko grobo in preprosto, na majhnih višinah pa se zelo dobro obnaša. Prilagojeno je za klasično vojskovanje brez atomske oborožitve. To pa še ne pomeni, da

ki v velikih višinah dosegajo izredne hitrosti, z nadzvočno hitrostjo pa letajo tudi na majhnih višinah. Sovjetsko letalstvo je značilno tudi po orjaških transportnih letalih, kot je na primer ogromni An-22, s katerim prevažajo težke tovore na velike daljave.

Zanimivo je, da so imeli še 1960. leta v sovjetskem vojnem letalstvu kakih 20.000 letal, medtem ko jih imajo sedaj le

milijonov rubljev (17.800 milijonov dolarjev) oziroma za 15 % več kot lani. Del tega povečanja gre na račun pomoči Severnemu Vietnamu in arabskim

deželam, še več pa za nove rakete in protirakete. Napovedujejo, da bo tudi v naslednjih dveh letih proračun višji od sedanjega za 7 do 10 %. Nekaj

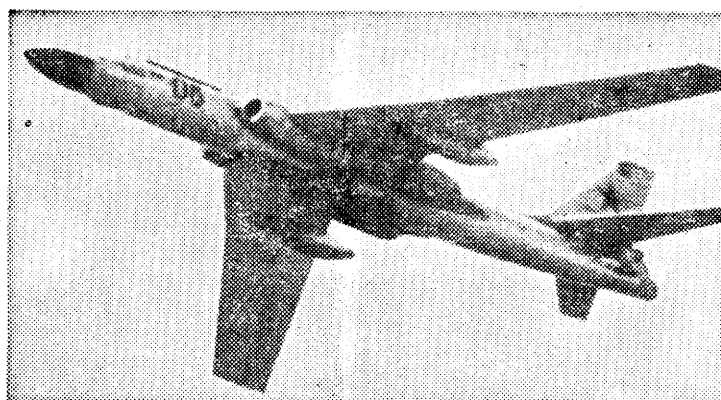

SOVJETSKO LETALSTVO IMA KAKIH SEDESMO TEŽKIH BOMBNIKOV TU-16 »BADGER«, OBOROŽENIH Z RAKETAMI »ZRAK-ZEMLJA« (»ZRAK-MORJE«) TIPA »KIPPER«

sovjetski inženirji zanemarjajo najnovejše dosežke pri letalih, ki se dvigajo in pristajajo navpično, in letalih, ki imajo gibljiva krila. (O teh letalih smo že pisali: če lete z nadzvočno hitrostjo, so krila nagnjena proti repu, sicer pa imajo krila skoraj pravokotno lego glede na trup.) Sovjetska aeronavtična industrija pripravlja letala,

še 10.500. Pred sedmimi leti je v vojnem letalstvu služilo 700 tisoč mož, sedaj pa le pol milijona. Nedvomno se je to zgodilo zato, ker so za nekatere vrste bojnega udejstvovanja namesto letal namenjene rakete.

Sovjetska zveza troši čedalje večje vsote v obrambne namene. Letos bodo porabili 16.700

V ORJAŠKO TRANSPORTNO LETALO AN-22 LAHKO HKRATI NALOŽE PO TRI RAKETE »FROG-4« Z NJIHOVIMI GOSENIČNIMI VOZILI VRED

MI-6 JE NAJVEČJI HELIKOPTER NA SVETU. NA SLIKI VIDIMO, KAKO IZ NJEGA IZTOVARJAJO TEŽKO GOSENIČNO VOZILO

denarja bodo namenili tudi za gradnjo majhnih letalonosilk. Prvo ladjo te vrste, ki jo dokončujejo, bodo uporabljali za prevoze helikopterjev.

Strateško letalstvo, ki ima kakih tisoč aparatov, je precej izgubilo na pomenu. Njegova učinkovitost je nekoliko porasla s tem, da so letala opremili s sodobnejšo oborožitvijo. Gre predvsem za rakete z ustrezno elektronsko opremo, ki omogoča obstreljevanje ciljev iz varne daljave. Težki bombniki Tu-16 »badger« — teh je kakih sedemsto — imajo rakete »kangaroo«. Obe vrsti bombnikov uporabljajo tudi za pomorsko izvidniško službo.

Najmanj polovica vseh sovjetskih letal spada v taktično letalstvo. Skupno z lovci »mig-15« in »mig-17« (to so že zastarela letala, ki jih nadomeščajo z letali »mig-19« in »mig-21«), ter z najnovejšimi prestrelalci Su-7B »fitter« jih je kakih štiri tisoč. Sem pa spada še kakih 700 do 800 taktičnih bombnikov. Sovjetsko taktično letalstvo je razvrščeno v dvanajst zračnih armad s korpusi, divizijami, polki itd. V polku je po 32 bombnikov ali 42 lovcev oz. jurišnih letal.

Protizračna obramba varuje sovjetski zračni prostor pred nasprotnikovimi letali, raketami in ogledniško dejavnostjo. Ima pa svoje letalstvo (približno petino vseh sovjetskih letal in polovico lovcev). Samo lovcev je štiri tisoč. Razen teh letal pa ima protizračna obramba še radarje, rakete »zemlja-zrak« in telekomunikacijsko omrežje.

Transportna letala so vključena v devet divizij, ki štejejo 70.000 mož. S temi letali lahko hkrati prepeljejo dve diviziji. Če pa je treba, pokličejo na pomoč še 2000 civilnih transportnih letal, med katerimi jih je najmanj 150 sposobnih za plete na srednjih in dolgih progah.

Zelo močno je tudi mornariško letalstvo, v katerem je 870 letal, med temi pa 500 bombnikov. Med njihove naloge spada tudi uničevanje nasprotnikovih letalonosilk z raketami, ki jih izstrele iz tolikšne razdalje, da jim ladijska protiletalska obramba ni nevarna. Te rakete so opremljene z jedrsko bojno glavo. Mornariško letalstvo ima razen 400 bombnikov Tu-16 »badger B«, oboroženih z raketami, tudi kakih 150 letal Il-28 za spuščanje torpedov, polaganje min in bombardiranje z majhnih višin ter manjše število nadzvočnih bombnikov.

VIKTOR
JERIHA:

Fantje iz vsega sveta

Odlomek iz romana o državljanski vojni v Španiji

Rosita se je vsa obupana in v spremstvu očeta odpravila, da bi videla, če je mož Gonzales še živ. Po mestu so se namreč razširile vesti, da je treba vse bogatine, oduhuje in izkoriševalce malega človeka pobiti. Tam za mestom je pri morju pečina, s katere mečejo žive ljudi, ki se razbijajo na čerch. Ustavila sta se pred visoko zgradbo.

Na glas zvonca se je prikazal stražar in ukazal, naj vstopita. Oče je rekel, da bo počakal zunaj. Stražar je po telefonu sporočil, da je prišla žena Rafaela Gonzalesa. Odložil je slušalko in ji vzel počakati.

Na hodniku se je pojavil Martinez, poveljnik zaporov. Srečala sta se s pogledi. Kdo bi kaj takega pričakoval. Skupaj sta rastla, on sirota, ona hčerka skrbnih roditeljev. Mnogokrat se je pri njih najedel. Zazdela se mu je skrušena, a vendar je izžarevala svežino.

Siedila mu je po dolgem hodniku, v katerem so se vrstile jetniške celice. Po vsem hodniku je zaudarjalo po neumitih človeških telesih. Prestopila je dve stopnici in se ustavila pred veliko mrežo.

Z druge strani so k mreži pripeljali moža.

Martinez se je odstranil; ni hotel prisostvovati bolečemu snidenju. Pri vratih jo je povabil v svojo pisarno. Ponudil ji je stol in na mizo postavil steklenico hladilne pijače.

— Cesa je mož osumljen? je vprašala Rosita.

— Podpiranja upornikov. Bolje je zanj, da je tukaj in ne doma. Ze na poti v zapore sem moral posredovati. Preiskave so kratke. Težko je pogledati resnici v oči. Osumljenci so obtoženi, da so denarno pomagali upornikom. Vsakomur je jasno, da se generali niso uprli zaradi neke boljše, človeške ideje. Plačali so jim denarni krogi, da zbršijo republiko in njeno koalicijsko vlado. Tvojega moža še nihče ne obtožuje. Predsednik vojaškega sveta tovariš Alfonzo me je vprašal, kakšen je bil moj delodajalec. Odgovoril sem, da je bil dober gospodar in pošten človek. Upor je zanetla bogata cerkvena hierarhija. Počistili smo uporno svojat in sedaj moramo s silo vzpostaviti zakonitost. Tu ne bom ostal; zamenjali me bodo starejši tovariši.

Martinez je šel na ulico pozdravit visokega ribiča — svojega dobrotnika. Dolgo je gledal za njima, dokler nista utonila v mestnem vrvežu. Spoznal je, da je ne bo mogel nikoli pozabiti.

Naslednjega dne zjutraj je jetniški čuvaj javil, da Gonzales nepremično leži na pogradu.

Martinez je odhitel v celico. Jetnik je bil mrtev. Zdravnik, starejši gospod, je ugotovil srčno kap.

Téžko je bilo Martinezu. Po naravi je bil pošten in odkrit fant. Zal mu je bilo gospodarja, da je umrl v takšnih okoliščinah. Čeprav je bil tovarnar, ni bil eden tistih, ki mečejo ljudi na cesto. Kot gospodar je bil zelo preudaren. Vsako jutro je obhodil vsa delovna mesta sto petdesetih zaposlenih. Za vsakega je našel primerno besedo. Ako je naletel na napake, je le mirno grajal. Po svojem obhodu je v pisarni pregledal pošto, narekoval odgovore. Po potrebi je klical mojstre, da se dogovorijo glede proizvodnje.

Nekoga dne ga je señor Rafael poklical v pisarno.

— Sedi, Martinez, mu je rekel zelo prijazno. Poklical sem te, da se nekaj pogovoriva. Pri nas si že štiri leta. Ves čas si bil marijiv in pošten. Priporočil te je bil moj tast; ni se zmotil o tebi. Poslal te bom na inštitut v Cadis, da se pravilno naučiš sestavin zelenjave v omaki. Konzervirali bomo na različne načine, da zboljšamo okus in si s tem pridobimo tudi tržišče.

Martinez je predal dolžnost svojemu namestniku v zaporih in krenil vzdolž morske obale. Potrkal je na vrata znane hišice v zalivu.

— Vstopi, Martinez, imam ves dan zaprt; tod se potikajo razni nepridipravi.

Martinez se je dobro počutil v hiši Rositinega očeta, ribiča. Ko je bil še otrok, se je velikokrat najedel pri teh dobrih ljudeh. Pozneje, ko je delal pri Rafaelu Gonzalesu, se je vedno vračal k njim. Posebno od sobote na nedeljo zjutraj je z očetom lovil celo noč in se v jutranjih urah vračal v zaliv. Nekajkrat z bogatim lovom, drugič s skromnejšim, kakšno jutro pa tudi ničesar. Vseeno sta bila postrežena s tečnim zajtrkom.

Ko je zažarela planina Reina v žarkih vzhajajočega sonca, sta raztegnila mreže, da se osušijo. Mnogokrat je zaspal kar na pomolu, dokler ga ni prebudila dnevna pripeka. Vse to je mislil Martinez, ko je stopil v predverje.

— Oče, prišel sem k tebi; nisem hotel k Rositi. Danes ponoči je pri nas v zaporu umrl zaradi srčne kapi vajin zet Rafael. Naj nekdo od vas pokliče Rosito.

Rosita se je objokana vrnila.

— Dragi Martinez, je spregovorila, za vse, kar si storil, iskrena ti hvala. Ze včeraj sem štutila nesrečo; tožil mi je zaradi srca. Ti strašni časi so ga zelo potrli.

— Preskrbel bom krsto in avto, je dejal Martinez. Vi trije počakajte na pokopališču. Pokopali ga bomo brez vsake slovesnosti; taki so časi.

Alfonzo si je obrisal znoj z umazanim žepnim robcem, ki mu je polzel po prašnem strnišču brade in se v kapljicah upjal v zamaščen ovratnik njegove obledele vojaške srajce, in naprej kopal.

Néšetokrat je govoril fantom: kopljite! Smejali so se, govoreč, da niso krli.

Sklonil se je na levo in rekel:

— Carlito, pogled, če je v čutari še kaj vode.

— Prazna je, se je oglasil Carlito izza nasipa.

Bil je še mlad fant, komaj je zapustil osnovno šolo, ko ga je val revolucije zanesel med centurije. Alfonzo, videč, da je fant bister, ga je vzel k sebi za sliš. Samo eno slabost je imel. Strašno se je bal bombnikov.

— Bom skočil po vodo.

— Ne bova šla skupaj?

Obložena s čutaricami sta po kratkem pešačenju prišla do samotne kmetije. Zavila sta na široko, s prodnimi kamni nabito dvorišče in odložila čutarice h koritu, v katero je curjela po ozkem lesenem žlebu voda izpod previsne skale v bregu.

— Napolni, je rekel Alfonzo. Moram pogledati malo v notranjost kmetije.

V hiši ni bilo ljudi; v strahu pred Maročani so zapustili domove. Ko je pregledal sobe, je odšel v hlev. Zivine ni bilo več, razen nekaj kokoši in velikega zlato rdečega petelina, ki je brskal po kamnitem dvorišču in s svojim krulčim glasom klical kokošjo družino.

Napolnila sta čutare in se odpravila nazaj po kolovozu.

— Alfonzo, nekaj mi ne gre v glavo.

— Kaj?

— Čemu si stikal po hlevu?

— Carlito, ti ne razumeš življenja, si še premlad. Jaz sem zrasel na kmetiji, kjer se mora težko delati za vsakdanji kruh. Ko sem dorastel, so me vzel v vojno mornarico. Leta 1926 sem pomagal pri Riški vstaji. Po odsluženju vojaške službe sem presedlal v trgovsko mornarico in sem prekriziral vsa morja. Zadnji dve leti sem bil na pristaniški izpostavi našega mesta kot tolmač in delovodja pri nakladalcih. V prostem času sem delal v sindikatih. Po zadušitvi vstaje me je komite dodelil na odsek, kjer sem sedaj.

Na bojno črto sta prišla ravno, ko je prišel komandir Martinez s svojega obhoda.

(NADALJEVANJE)

ZASTOPSTVO INOZEMSKIH TOVARN IN KONSIGNACIJE

tehno union

REFORM

KOSILNICE

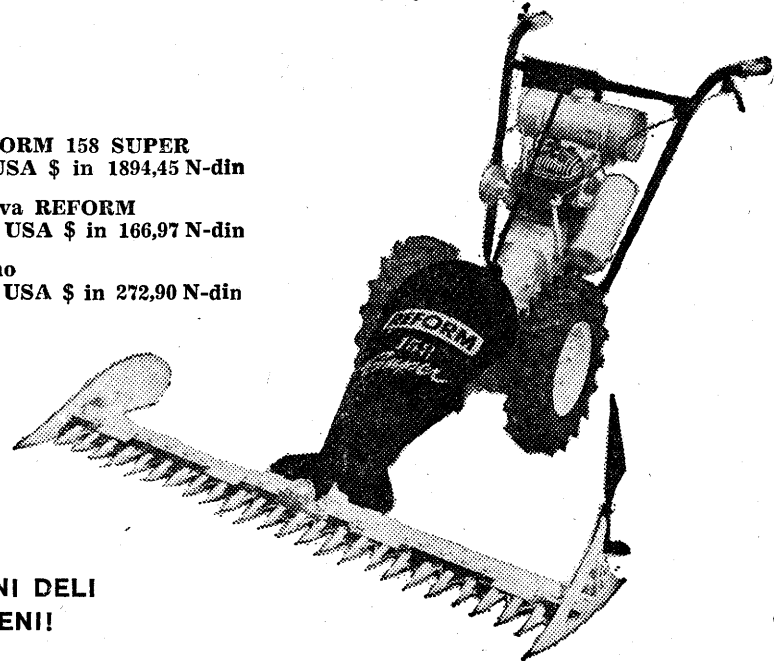
nudimo vsem kmetijskim proizvajalcem iz našega konsignacijskega skladišča:

Kosilnica REFORM 158 SUPER je specializirana ročna motorna kosilnica, prirejena za uporabo na hribovitih terenih, kjer je moč kositi do 80 % vzpona. S svojo mehanično prilagodljivostjo na naravne ovire je pokazala odlične sposobnosti tudi v ravninskih košnjah. Odlikuje jo izredno kakovostna in kvaliteta košnja. Opremljena je z 2-taktnim bencinskim ROTAX motorjem 6 KM, porabi največ 1,20 litra mešanice na uro. Ima 2 prestavi, eno naprej ter povratno in 1 za košnjo, ki se lahko vključi za vožnjo naprej, nazaj in za prosti tek. Hitrost kosilnice v obratovanju je 3,6 km/h, osnovni učinek pa 0,50/ha. Kot priključek si lahko nabavite žetveno napravo in grablje za zgrabljanje sena.

kosilnica REFORM 158 SUPER
338 USA \$ in 1894,45 N-din

žetvena naprava REFORM
29,89 USA \$ in 166,97 N-din

grablje za seno
49,19 USA \$ in 272,90 N-din

SERVIS
IN REZERVNI DELI
ZAGOTOVLJENI!

Devizna sredstva nakažite na naš devizni račun KB Ljubljana št. 501-620-7-32015-10-214 z navedbo naslova koristnika ali direktno pri blagajni podjetja s predloženo dokumentacijo

Za vsa pojasnila in tehnične podatke se izvolite obrniti na

TEHNO UNION – ZASTOPSTVO INOZEMSKIH TOVARN IN KONSIGNACIJA

LJUBLJANA, Vošnjakova 5, telefon 313-094, 310-796

BEOGRAD, Brankova 32, telefon 629-933, 629-468

SARAJEVO, Sadržje 12, telefon 25-266

Oglejte si eksponate na Sejmju avtomobilov in kmetijske opreme na Gospodarskem razstavišču.

IZOLIRKA

TOVARNA IZOLACIJSKEGA MATERIALA
LJUBLJANA

Telefon: 31-68-52, 31-35-57 • JUGOSLAVIJA

Z naraščanjem avtomobilskega prometa je nastal problem zaštite avtomobilov proti koroziji. Površine spodnjih kovinskih delov avtomobila so zaradi učinkovanja vlage, vremenskih vplivov in spremembe temperature podvržene rji. Tega naravnega procesa ne moremo odstraniti, temveč ga lahko samo preprečimo s pravočasno zaščito.

Podjetje »Izolirka« proizvaja antikorozijska sredstva v tekočem stanju za preprečevanje rje občutljivih grobih kovinskih površin. Istočasno zaščitimo z bitumenskimi premazi tudi spodnje kovinske dele pred mehanskimi udarci od kamena na cesti. Tako dosežemo zvočno izolacijo.

Postopek zaštite je sledeč:

1. Odstranitev rje
2. Premaz avtomobila — raztopina bitumena za avtomobile AB
3. Premaz avtopaste — bitumenska pasta za avtomobile AK

ODSTRANITEV RJE

Površine spodnjih kovinskih delov avtomobila očistimo od blata in rje z jekleno krtačo ali »peskanjem«. Podlaga mora biti popolnoma suha in čista. Količina podlage ni dovolj suha, se med premazovanjem tvorijo mehurčki vodne pare v obliki tanke kože, ki loči premaz od kovinske podlage. Podobno kot vlaga, povzroči posledice tudi prah.

Mastno nesnago podlage odstranimo z lahko hlapnim bencinom. Zato ne smemo čistiti umazane površine z nafto ali s tehničnimi olji.

AVTOBITOL

je raztopina bitumena, ki služi kot osnovni premaz. Barva premaza je črna. Zunanji izgled premaza je gladek film brez znakov luščenja in brazgotin. Premaz je odporen proti vročini in mrazu. Čas sušenja je 1 do 2 uri in je odvisen od zunanje temperature, zraka, hitrosti vetra in od hrapavosti podlage. Premaz je osušen takrat, ko se z dotikom prsta ne lepi več nanj, niti se izpod prstnega odtisa ne pojavljajo mehka mesta. Poraba je 0,5 do 0,7 kg/m². Avtohitol prevažamo s pleskarskim čopičem ali z brizganjem s pištolo na stisnjen zrak. Avtohitol lahko prevažujemo preko namaza minija ali pa cinka, železa, aluminija, bakra, zlatine.

AVTOPASTA

je bitumenska pasta. Barva premaza je črna. Zunanji videz je hrapav, premaz je elastičen, odporen proti vročini in mrazu. Čas sušenja je 1 dan in je odvisen od zunanje temperature in zraka. Premaz je osušen takrat, ko se z dotikom prsta ne lepi več nanj. Poraba je 2 kg/m². Avtopasta prevažamo s pleskarsko lopatico (»špatlanje«) ali jo brizgamo s pištolo na stisnjen zrak. V tem primeru lahko avtopasto razredčimo z avtohitolom.

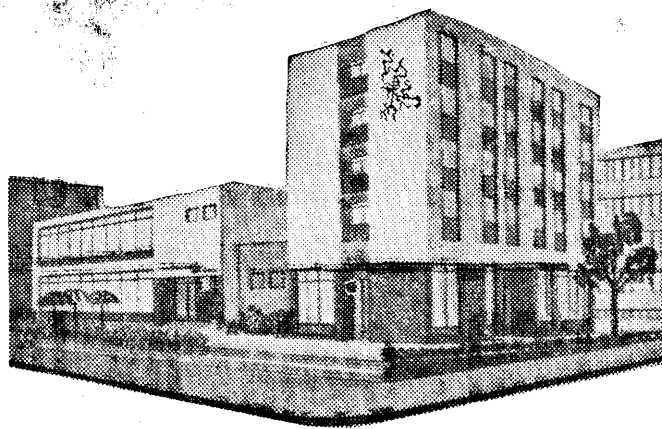
Bitumenska zaščitna sredstva so vnetljiva. Umazane roke od bitumenskih tekočin si umijemo z nafto. Z bencinom ni priporočljivo, ker se koža suši (infekcija!).

»Izolirka« opozarja cenjene odjemalce, da pohite z zaščito avtomobilov z antikorozijskimi proizvodi, ki jih lahko dobite v INDUSTRIJSKI PRODAJALNI NA DROBNO »IZOLIRKA« LJUBLJANA-MOSTE, OB ŽELEZNICI 18.

V zvezi s problemi premazovanja zaštite se obračajte na tehnično informativno službo. Opozorjamo, da po uporabi pločevinaste doze zaprete, ker drugače topilo izhlapi in tekočina postane neuporabna, skratka se zgosti!

V industrijski prodajalni boste solidno in hitro postreženi.

Prepričajte se!

Obiščite Pomurje in Mursko Soboto!

Na razpolago vam je prvi novi moderni hotel »B« kategorije

Hotel »DIANA«

V komfortnih sobah ogrevanje, kopalnice s toplo in mrzlo vodo, WC; lastna kavarna, restavracija, točilnica, slaščičarna z zajtrkovalnico. Lep razgled s terase; lastno parkirišče

Gostinsko podjetje, hotel »CENTRAL«, Murska Sobota, priporoča tudi ostale obrate:

hotel »CENTRAL« v Murski Soboti, Kolodvorsko restavracijo in bife »Štefan Kusmič«

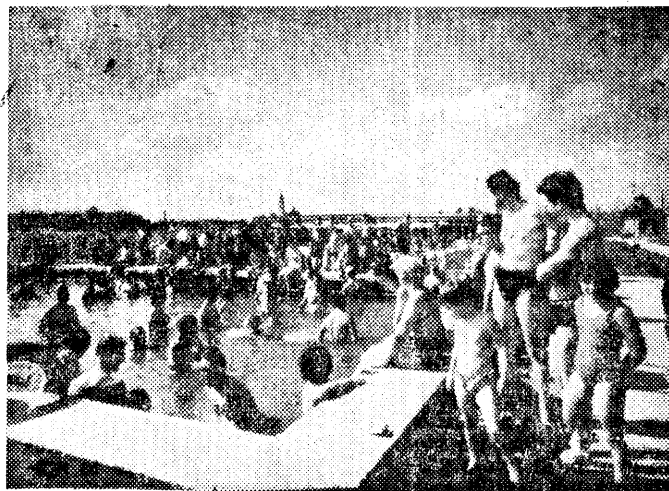
Pridite — nudimo prekmurske in jugoslovanske specialitete; svetovna kuhinja

Cenjeni potrošniki,

priporočamo vam obisk poslovalnic trgovskega podjetja »TABOR« iz Grosupljega v Grosupljem in bližnji okolici, kjer boste postreženi z vsem trgovskim blagom solidno in po zmernih cenah

Članom

**ZVVI
ZB
ZROP**

nudimo zdravljenje v MORAVSKIH TOPLICAH za naslednje bolezni:

- obolenja lokomotorne aparata, zlasti revmatična obolenja,
- od ginekoloških obolenj pa posebno zdravljenje primarnih in sekundarnih amenorej po poprejšnji izključitvi tuberkuloznega procesa

Priporočamo vam tudi obisk ostalih krajev v Prekmurju. Za dodatna okrepčila so vam na razpolago: hotel z restavracijo »Zvezda« v Murski Soboti in Ekspres bife s slaščičarno, Gostišče »Zvezda« s prodajalno vin in skladiščem piva v Murski Soboti, restavracija ob kopališču v Moravskih Toplicah.

Na razpolago so vam tudi gostišča v Petrovcih, Saloveh in Krževcih.

Za cenjeni obisk se priporoča Gostinsko podjetje »ZVEZDA« Murska Sobota

veliki spomladanski REGRES

Za
soncem greje
najceneje
velenjski
lignit

Regres velja od 26. februarja do zgodnje spomladi. Kdor kupi premog sedaj, si zagotovi naslednje ugodnosti: nižjo ceno, zanesljivo in takojšnjo dobavo, boljše kakovost ter višjo kalorično vrednost zaradi osušitve.

RUĐNIK LIGNITA VELENJE

BORCI NOV • INVALIDI NOV • REZERVNI OFICIRJI
IN PODOFICIRJI JA

naši svojci, naši prijatelji in znanci in na sploh bralci glasila
ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

VARČUJEMO

1. za stara leta (koriščenje obresti za priboljšek in dodatek k pokojnini)
2. za primer bolezni, za dodatno pomoč in strežbo (koriščenje obresti za izboljšanje v težki sili)
3. za dopuste in izlete. Znesek, ki se mu mesečno lahko odrečemo, nam z dodatnimi obrestmi omogoči vsako leto lep dopust na morju ali na planinah
4. za nakup stanovanj • za gradnjo individualne stanovanjske hišice • za gradnjo počitniške hišice • za nakup in gradnjo garaže • za komunalno ureditev objektov

SPLOŠNI POGOJI RAZPISA

V redna četrtletna nagradna žrebanja Kreditne banke in hranilnice Ljubljana so vključeni vsi vlagatelji, ki varčujejo pri poslovnih enotah naše banke, pri hranilnih blagajnah delovnih organizacij in poštah, ki poslovno sodelujejo z našo banko.

Pri žrebanju pridejo v poštev vsi vlagatelji vezanih hranilnih vlog in lastniki vezanih deviznih računov, kakor tudi stanovanjski in kmetijski varčevalci, ki že imajo ali bodo imeli do 30. aprila 1968 vloženi najmanj 2000 N-din z odpovednim rokom nad eno leto.

Za vsakih 2000 N-din ena žrebna številka.

Žrebanje bo v mesecu maju 1968, številke izžrebanih hranilnih knjižic bodo objavljene v dnevni časopis in po radiu.

Pravica vlagatelja do nagrade preneha tri mesece po objavi izida nagradnega žrebanja.

Podrobnejše brezplačne informacije lahko dobite pri vseh poštah v Sloveniji, hranilnih blagajnah, pri delovnih organizacijah in pri poslovnih enotah Kreditne banke in hranilnice Ljubljana:

OSREDNJA POSLOVNA ENOTA LJUBLJANA, ŠUBIČEVA 2 in podružnicah: MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA, BEOGRAD, DOMŽALE, KAMNIK, KOČEVJE, TREBOVLJE ter ekspoziturah:

v Ljubljani: BEŽIGRAD, Titova 55 — Moste, Proletarska 1 — STARA LJUBLJANA, Mestni trg 16 — SIŠKA, Celovška 99 in VIČ, Tržaška 36

izven Ljubljane: ČRNOMELJ, GROSUPLJE, HRASTNIK, KOČEVJE, LITIJA, LOGATEC, MEDVODE, RAKEK, RIBNICA, VRHNIKA, ZAGORJE

Zaupajte svoje prihranke poslovnim enotam Kreditne banke in hranilnice Ljubljana. Vaše zaupanje nagradujemo z lepimi nagradami pri nagradnih žrebanjih in z najvišjimi obrestnimi merami, in sicer:

	Hranilne vloge	Devizne račune
navadne vloge in devizne račune	6,25 %	6,25 % — od tega 4 % v devizah
vezane vloge in devizne račune z odpovednim rokom nad 1 leto	7 %	7 % — od tega 6 % v devizah
vezane vloge in devizne račune z odpovednim rokom nad 2 leti	8 %	8 % — od tega 6 % v devizah

Odločite se tudi vi za varčevanje pri Kreditni banki in hranilnici Ljubljana.

Doslej še nismo bili razočarani, ker smo varčevali pri KBH Ljubljana in njenih poslovnih enotah in podružnicah.

Uverjeni smo, da bomo v bodoče ravno tako zadovoljni, zato VARČUJMO pri

KREDITNI BANKI IN HRANILNICI LJUBLJANA

POLITIKI IN SPORTNIKI

Češkoslovaško sindikalno glasilo »Prace« je pred kratkim zapisalo: »Malo ljudi v naši državi se je naučilo veščine, da se umaknejo o pravem času, veščine, ki jo obvladajo športniki, ne pa politiki. Za časa kulta osebnosti se je v Češkoslovaški razvijala slaba praksa. Kdor je bil odstranjen s položaja, je bil obenem uničen ne le kot politik, marveč tudi ekonomsko in celo kot državljani.«

To je le eden izmed številnih prikazov položaja v ČSSR, burnih dogodkov, ki pritegujejo pozornost svetovne javnosti. V bistvu gre za boj med naprednimi in konzervativnimi elementi v državi, ki pa je dosti bolj zamotan, kot je mogoče sklepati, in poln nepričakovanih dogodkov. Položaj se spreminja iz dneva v dan.

Pisali smo že o januarskem plenumu CK KPC, na katerem so sprejeli sklep, da gospodarsko in družbeno reformo izvedejo do konca, da korak nazaj ni mogoče. Zmagala je torej napredna struja in eno zunanjih znamenj te zmage je bil odstop Antonina Novotnega s položaja prvega sekretarja CK KPC, na čigar mesto je prišel Aleksander Dubček. Zamenjali so tudi nekaj drugih ljudi, več pa v javnost ni prišlo.

Toda boj med naprednimi in konzervativnimi s tem še ni bil končan. V januarju in februarju so partijski voditelji hodili po čerenu in razlagali sklepe plenuma. Toda med njimi so se našli tudi zagovorniki starega, ki so razvijali in branili prav tiste teze, ki so jih bili na plenumu kritizirali. O tem je začel pisati tisk, poročati radio in televizija, sprožil se je velikanski plaz vsesplošnega napada na vse, kar je bilo slabega v življenju Češkoslovaške v minulih dveh desetletjih: govori se o stalinskem nasilju, o kultu osebnosti, o preganjanju intelektualcev, o velikanskih gospodarskih napakah, konec koncev pa se je vsemu pridružila še »afera Sejna«, ko je vplivni general češkoslovaške armade nenadoma pobegnil v ZDA.

Na partijskih in množičnih sestankih po vsej državi zahtevajo, naj odstopijo funkcionarji, ki ne razumejo novega duha, naj odstopi tudi Anton Novotny, ki je po januarskem plenumu še zmerom predsednik republike. Postavljeno so zahteve približno takšne vsebine: »Naj odstopijo vsi tisti, ki zastopajo konzervativna mnenja, naj po demokrat-

ski poti odidejo s svojega položaja.« Mestni komite KP v Pragi je v svojem sporočilu zahteval, da se je treba »distancirati od nosilcev tistih misli in prakse, ki so politično škodovali partiji, partijska grupa v generalštabu armade je pozvala Novotnega, naj da ostavko zaradi svoje vloge v »afere Sejna«. Nekaj pomembnih funkcionarjev je bilo tudi odstavljeno: tako na primer so že na januarskem plenumu odstavili s položaja šefa osmega oddelka CK KPC (odgovornega za varnost v vojski) Mamuto, ki je prešel v kabinet predsednika republike. 5. marca je zapustil položaj šefa za ideologijo v partiji Jiri Hendrich, ki je petnajst let veljal za »drugačnega človeka« v ČSSR. Zakaj, tega niso povedali, toda znano je, da se je Hendrich zaradi dogajanja v zadnjih mesecih najbolj zameril inteligenci.

Inteligencia je bila lani precej prizadeta. Nekaj pisateljev so izključili iz zveze književnikov, oktobra je bil ukinjen list »Literarni noviny«, v avgustu je slovaški pisatelj Vladislav Mnačko (»Smrt se imenuje Engelchen«) zapustil domovino, ker se ni strinjal s stalinskim vlado do vojne na Bližnjem vzhodu: vzeli so mu odlikovanja, državljanske pravice in Mnačko živi v Izraelu.

Letos so se izključili pisatelji vrnili na svoje položaje, revije spet izhajajo, uradne cenzure ni več, se pravi, da tisk in RTV sama prevzema celovito politično odgovornost za vse, kar objavlja. Neki slovaški list je zapisal, da proti Mnačku ne bodo sprožili nobene akcije, če se bo vrnil, bratislavski tožilec pa je izjavil: »Ni razloga za sodni proces proti Mnačku, če se vrne.«

Prvi sekretar Dubček je delavcem jeklarne v Kladnu dejal: »Motijo se tisti, ki mislijo, da je mogoče z zmanjševanjem vloge inteligence služiti interesom delavcev.« V tej zvezi je zanimiv prispevek Jozefa Smrkovskega, člana CK, rehabilitirane žrtve stalinizma (pred sedemnajstimi leti so ga kot člana predsedstva CK aretirali in zaprli). »Rude pravo« je priobčil njegov članek, v katerem zahteva, da morajo biti partijski seznanjeni z delom CK, se pravi tudi z razpravo na januarskem plenumu, kjer so se kresale iskre, javnost pa tega ni zvedela. Glede vloge intelektualcev v sodobni socialistični družbi pa je Smrkovski zapisal: »Če v preteklem stoletju niso mogli osnovati in izgraditi delavske partije brez Marxa in Lenina, potem je še manj mogoče graditi socializem brez znanosti in inteligence v letu 1968.«

Javnost računa na rehabilitacijo nekaj deset tisoč ljudi, ki so žrtve staliniščenega preganjanja in stalinskih sodnih metod, zahteva pojasnila za gospodarske napake in konec preganjanja inteligence. Zanimivo je, da oblast ni preprečila študentom obiska na grobu Jana Masaryka, ki je v čudnih okoliščinah umrl pred dvajsetimi leti in o katerem dostoj sploh niso pisali. Na venci, ki so jih študentje položili na Masarykov grob, je pisalo: »Jan, nikoli te ne bomo pozabili!« in »Resnica bo zmagala — pa čeprav tui«.

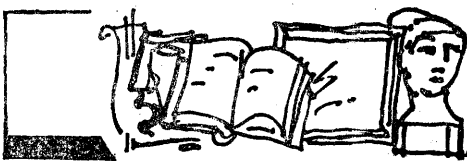
V listu »Rude pravo« je liberalni teoretik Mlinar na splošno lahko razložil novi »politični model«, ki naj bi socialistično Češkoslovaško spremenil v zares demokratično deželo; praški študenti so objavili manifest, naj dvajset let po ponarejenih volitvah v maju letos izvedejo zares svobodne letve; novinarji zahtevajo ukinitve zakona o tisku iz januarja 1967; televizija namerava prirediti »okroglo mizo« o odgovornosti za surovo zadušitev študentskih demonstracij oktobra lani; upokojeni general Palet zahteva resnico o procesu proti Slanskemu leta 1952 ter o poznejših čistkah; ekonomist Sik, eden izmed avtorjev gospodarske reforme, predlaga, naj dežela zve, kako je z gospodarstvom in kaj ovira njegov razvoj. itd.

V takšnih razmerah je izbruhnila »afera Sejna«. Človek, ki je pred šestnajstimi leti začel aktivno službo v vojski in ki je bil pred osmimi leti še poročnik, je bil oktobra lani imenovan za generala. Bil je tudi poslanec v skupščini in vodja glavnega komiteja KPC v armadi. Zelo visoka plača mu je bila premajhna (8.000 kron), zadolžil se je, potem pa se je lotil velikanskih poneverb. Kmetijskim zadrugam je prodajal seme iz vojaških skladišč in tako »prislužil« 300.000 kron (nad 53 milijonov starih dinarjev). Zadeva je prišla na dan februarja, ko so zaradi podobnih poneverb zasliševali podpolkovnika Moravca. Ta je omenil Sejno, toda vsi so bili tako »nerodni« — nalašč ali nehoti, te je zdaj vprašanje — da Sejne niso aretirali, da niso niti vedeli, kje je. Ko mu je skupščina 27. februarja vzela poslansko imuniteto, Sejne že ni bilo: dva dni prej je s sinom in sinovo zaročenko zbežal čez mejo v Italijo, odondod pa v ZDA. Zda je »nekje pri Washingtonu« zaslišujejo agenti ameriške vojske službe CIA. Ni še znano, ali ga bodo ZDA vrniele ČSSR, znano je le to, da je general zaprosil za azil.

Toda politično ozadje afe je bolj zanimivo in je povzročilo veliko ogorčenje. »Nekdo je moral pomagati Sejni, da je v osmih letih naredil tako sijajno kariero, čeprav je imel komaj srednjo šolo.« Nekdo mu je pomagal tudi pri politični karieri. Se huje pa je, da je Sejna januarja letos mobiliziral tankovsko divizijo, s katero je nameraval po načrtu iz julija 1967 prirediti »pohod na Prago« in tako preprečiti sklepe CK KPC in odstavitev Novotnega. Sejna je bil seznanjen z vsemi vojaškimi skrivnostmi, bil je osebni prijatelj Novotnega in njegove družine. Na januarskem plenumu CK KPC so sklenili, da postane glavna politična uprava v vojski najvišji partijski organ v armadi namesto dotedanjega glavnega komiteja KPC v armadi. Do januarja sta bili v vojski dve stališči. Glavna politična uprava je podpirala nove ukrepe in spremembe v partijskem in vsesplošnem življenju, medtem ko je glavni komite KPC v armadi, ki ga je vodil Sejna, celo med januarskim plenumom CK KPC izdal resolucijo, s katero je podprl strujo, ki so jo tedaj in kasneje ocenili kot konzervativno. Danes odkrito govorijo, da je to struja podpiral in jo zastopal tedanji prvi sekretar CK KPC Antonin Novotny.

Po pobegu generala Sejne so zahteve po odstopu Novotnega še glasnejše in odločnejše. Prav mogoče je, da se plenum CK KPC, ki naj bi razpravljal o tem in še marsičem drugem, sestane še pred začetkom aprila, kot je bilo sprva napovedano.

STANE IVANČ

KULTURA IN PROSVETA

NAŠA REVOLUCIJA POSTAJA LAST MLADIH

Partizanska proslava v Cerknem bo proslava mladih

stavnik mladinskih organizacij in ZZB NOV omenjenih občin.

Na Idrijskem in Cerknjanskem nameravajo proslaviti 25-letnico množične vstaje primorskega ljudstva, ustanovitve Vojkove brigade in raznih drugih pomembnih dogodkov na tem območju zelo vsestransko. Pri tem se ne bodo omejevali le na tovariška srečanja pripadnikov raznih enot in ustanov, ki so nastale in delovale na Cerknjanskem, in na podelitev monografij borec tem enot, temveč so sklenili, da bodo proslavljanje, ki se je začelo razširilo še na škofoško občino in Žirovsko, nosilec teh proslav pa naj bo predvsem mladina. Tako so se dogovorili predstavniki osemletk in gimnazij iz škofoške in idrijske občine ter iz Žirov in pred-

stavnik mladinskih organizacij in ZZB NOV omenjenih občin.

Proslava v Cerknem, ki bo v drugi polovici septembra, bo pravzaprav le zaključna predstava mnogih drugih akcij na vsem tem območju.

Sole bodo vsaj po eno številko svojih glasil posvetile zgodovini narodnoosvobodilnega gibanja svojega okoliša. Osemetka na Črnem vrhu nad Idrijo je to že storila. Da pa bi učenci vedeli, kaj se je dogajalo tudi v sosednih krajih, bo odbor borcev Vojkove brigade zbral in ponatisnil najboljše prispevke iz šolskih glasil, nato pa knjžico, ki bo vsebovala tudi kratko zgodovino Vojkove brigade, porazdelil po šolah.

Vse šole bodo organizirale tekmovanje »pokaži kaj znaš« s področja krajevnega zgodovine NOB. V zaključnem tekmovanju se bosta pomerili najboljše ekipe iz škofoške in idrijske občine.

Marijavo se bodo pripravljali tudi šolski pevski zbori, kajti na predvečer glavne proslave bodo v Cerk-

nem nastopili na svečani akademiji, nekateri pa tudi naslednjega dne na glavni proslavi.

Med sabo se bodo pomerili ne le pevci, temveč tudi športniki. Tekmovalni program bo prav kmalu določen in bo bržkone zajemal rokomet, košarko in atletiko.

Proslave v Cerknem se bo udeležila vsa šolska mladina razen najmlajših, pa še ti bodo tja lahko prišli v spremstvu staršev. Povsod bodo namreč organizirali prevoz s avtobusi. Večji del šolske mladine iz Železnikov, Skofje Loke, Gorenje vasi, Žirov, Idrije in Črnega vrha pa bo na pot krenil peš že dan pred proslavo. Spetoma bodo pionirji in mladinci obiskovali zašolske partizanske družine, se ustavljali pri grobiščih, poslušali opise pomembnejših bojev in dogodkov, kucili kresove itd. Seveda pa ne bodo pozabili na ogled partizanske bolnišnice »Franje«. V Cerknem bodo tudi imeli kaj videti in poslušati: tam bo godba, partizanski miting, koncert pevskih zborov, razstava... Ko se bo znočilo, bodo mlajši odšli spat k svojim vrstnikom iz Cerknega in sosednih vasi, ter sklepali novo poznanstva in prijateljstva, starejšim pa bo na voljo plesišče z zvoki zabavnih ansamblov.

Po športnih tekmovanjih bo naslednjega dne popoldne glavna proslava z razglasitvijo zmagovalcev in najboljših pri pisanju zgodovinskih prispevkov, tekmovanju »pokaži kaj znaš« in športnih panogah. Vse program bo izvajala šolska mladina.

To pa še ni vse. V proslavljanju zgodovinske obletnice sodelujejo še razne druge organizacije s svojimi prireditvami. Klub mladih iz Idrije (o katerem bomo še pisali) prireja enkrat mesečno literarne večere, razen tega pa bo za to priložnost po vseh predaval partizanske umetniške filme. Istrežno vsebino nameravajo letos dati tudi Kurirčkov pošti, pa tudi taborniki imajo zelo zanimiv in bogat program.

Kaj pa borci? So mar izpuščeni iz teh priprav? Nikakor ne, saj šola mladina ne bi mogla tako

dobro in koristno izvajati svojega programa, če ga ne bi prav borci obogatili s svojim pripovedovanjem in nasveti. V Cerknem pa bodo, kot pred petimi leti, ločena tovariška srečanja za razne enote in ustanove — Vojkovo brigado, artiljerijsko brigado, škofoško okrajno, gorenjsko vojaško področje, partizanski bolnišnici »Franje« in »Pavlo«, komando mesta Cerkna, zaledne enote itd. Vsi borci skupaj se bodo spet zbrali na glavni proslavi, kjer pa bodo — gostje mladine. Š. P.

IMELI SMO LJUDI...

ADOLF GRŽELJ

Nepričakovano je med nami odjeknila vest, da je umrl Adolf Grzelj, direktor postojanske jame. Podobno kot tisoče slovenskih ljudi je tudi pokojnika močno prizadelo fašistično nasilje nad našimi rojaki, ki so se znašli v Italiji. Zato se je še pred letom 1941 vključil v nacionalno slovensko protifašistično gibanje. Sodeloval je s pokoljnim Pinom Tomazičem, ki je vodil to organizacijo.

V začetku 1942 pa se je vključil v OF, v prvo mladinsko skupino, ki je delovala na postojanskem in pivškem območju. Toda fašistične oblasti so tovariša Grzelja zapazile in mu skušale onemogočiti delo. Poslali so ga skupaj z drugimi slovenskimi mladinci v notranjost Italije, kjer pa ni miroval. Ob prvi priložnosti se je vrnil v domače kraje in postal voditelj SKOJ na pivškem in postojanskem območju, nato pa se je bojeval v Južnoprimorskem odredu. Zaradi težje bolezni so ga poslali na operacijo in okrevanje v Postojno. Tam ga je domale izdajalec naznanil Nemcem. Frek izražajoč zaporu Gorjane so ga poslali v Dachau. Zdržal je vse trpljenje in se vrnil v osvobodeno domovino ter kljub izčrpanosti takoj poprijel za delo pri obnovi. Uveljavil se je v gospodarstvu, pa tudi v družbenem življenju.

Njegova izguba je v vrste postojanskih borcev zasekala globoko vrzel. JANEZ KRANJC

MATIJA ZIDAR

Sredi januarja so v Sentilovrencu na Dolenjskem pokopali tovariša Matijo Zidarja iz Dolge njive v trebanjski občini, znanega partizanskega očeta, očeta dveh padlih partizanov. Težji sin Matija je bil zadet na pragu domače hiše od belogardistične krogle v trebuh in je 6. decembra 1944 umrl v bolnišnici. France, po partizanskem izpoved, pa je padel 13. julija v Podgradu pod Gorjanci kot komandant bataljona 10. brigade.

Osemindesetletni let stari pokoljnik je v mladosti občutil vso krutost kapitalističnega družbenega reda, ko se je moral kljub invalidnosti preživljati z zidarskim delom. Družina je živela kljub temu v revščini, zato so morali otroci že zelo zgodaj za hlapec in dekle. Prav to jih je kasneje pripeljalo do spoznanja, da se je treba boriti za pravičnejši družbeni red.

Matijeva hiša je bila vedno odprta partizanom, ki so se pri njih radi oglašali, saj so vedeli, da jih bo lepo sprejel, jim dal podatke o vsem, kar jih bi zanimalo in jim odrezal tudi kos kruha, če ga je le kaj bilo pri hiši.

Mnogi venci in številni pogrebeli so pospremili Matijo na zadnji poti. To je bil dokaz, kako so ga ljudje cenili in spoštovali. Ostal nam bo v spominu kot dober človek. C. V.

GRIZARJEV OČE

Vasle Ravniki se je kopala v bledikastem soncu, ko so se zbrali vsačani in prijatelji Grizarjevega očeta, da ga pospremijo na zadnji poti na pokopališče v Hotečih.

Pokoljnik se ni zakoračil v šestindesetletno leto, ko ga je bolezen iztrgala iz naših vrst. Kmalu po zasedbi naših krajev se je pridružil osvobodilnemu gibanju. Takrat je bil še župan v Hotečih. Te delo je opravljal tudi pod Italijani, več kot leto dni. Podnevi je navidezno sodeloval s okupatorjem, ponoči pa je hodil na sestanke s partizani in aktivisti. Težko je bilo, pa je le zdržal, saj se je zavedal, koliko lahko koristi našim ljudem, če vztraja v službi. Veliko ljudi je rešil tako, da jih je pritoženo opozoril na nevarnost, da so v seznamu za aretacije. Kmalu po italijanski kapitulaciji so ga Nemci zaprli in ga poslali v taborišče Dachau. Po vojni se je vrnil ves izčrpan in bolan. Ko je za silo odzdravel, se je vrnil z vso vmeno na delo. Toda bolezen, ki jo je prinesel s seboj, je vrnila dalje. Zaradi nje je moral preživetjati v grob. Premalo imamo besed, s katerimi bi se Grizarju lahko zahvalili za njegovo delo. Vsak, ki ga je poznal, je v njem občudoval skromnost in poštenje, zato se ga bomo do konca svojih dni spominjali.

Naj mu bo lahka domača zemlja, ki jo je imel tako neizmerno rad. KAROL LEKOVČ

Potujoča razstava o Vojku

Ob 25. letnici smrti narodnega heroja in komandanta I. primorske brigade Janka Premrla-Vojka so 3. marca v Podnanosu — rojstni vasi Vojka — odprli razstavo o Vojkovem življenju.

Razstavo sestavljajo panoji s fotografijami reprodukcijami iz Vojkovega življenja in partizanskih let ter posnetki dokumentov o njegovem delovanju na Primorskem. Razstavo je pripravil Gorški muzej s sodelovanjem ZZB NOV občin Nove Gorice, Ajdovščine, Idrije

in Tolmina. Strokovno obdelavo gradivo je oskrbelo kustos Gorškega muzeja Ljudmila Bezlag-Krevel, ki je ob tej priložnosti pripravila tudi tekst za brošuro o Vojku.

Svečanosti pri otvoritvi razstave sta se poleg prebivalcev Vipavske doline ter številnih družbeno-političnih delavcev udeležila tudi oče in mati Janka Premrla-Vojka.

Tako pripravljena razstava bo obiskala kraje, kjer je v času narodnoosvobodilnega boja delovala Vojkova četa. S. B.

OB 25-LETNICI IZHAJANJA »KMEČKEGA GLASA«

Kdo je sodeloval z njim v NOB?

Med številnimi drugimi časopisi, ki so začeli izhajati v narodnoosvobodilni borbi, pa izhajajo še dandanes, je tudi slovenski tednik za podeželje »Kmečki glas«. Prva oklostrana številka tega časopisa je izšla 1. junija 1943 v kočevski vasi Rampoli nad Starimi žagami v črnoški dolini; prvi urednik je bil Vlado Kozak.

Vsekakor je ta jubilej »Kmečkemu glasu« vreden spomina in proslave, še zlasti zato, ker izhaja tudi dandanes. Nedvomno je bilo ob začetku izhajanja »Kmečkemu glasu« v Rampoli mnogo zanimivih dogodkov, prav tako pa tudi pri izidu vsake naslednje številke vse do maja 1945. leta, ko so prvič tiskali »Kmečki glas« v Ljubljani na rotacijskem stroju. Priznajmo: podobno, kakor za mnoge druge časopise, ki so začeli izhajati v času NOB, pa izhajajo še dandanes, ni zapisa vsa zgodovina, tako nima »zgodovinskega zapisa« iz narodnoosvobodilnega časa tudi »Kmečki glas«.

In letos, ko bo kolektiv »Kmečkemu glasu« praznoval 1. junija 25-letnico, odkar je izšla prva številka »Kmečkemu glasu«, se je kolektiv odločil, da bi vsaj zdaj skušal objaviti nekaj podatkov, nanašajočih se na »Kmečki glas« iz časa NOB.

V pripravi, da so med bralci »TV 15« se mnogi bivši partizani, kurirji, terenci in aktivisti, ki so imeli v NOB kakršnekoli stike s »Kmečkim glasom«, naproša uredništvo »Kmečkemu glasu« vse, naj mu pomagajo pri zapisovanju zgodovine »Kmečkemu glasu«. Zato naproša uredništvo »Kmečkemu glasu« vse, ki so kakorkoli sodelovali v NOB s »Kmečkim glasom« oziroma imeli z njim kakršnekoli stik, da pošljejo svoje spomine na delo, ki so ga tedaj imeli s »Kmečkim glasom«. Predvsem bi želeli imeti spomine tistih partizanskih tiskarjev, ki so ciklostirali »Kmečki glas«, kurirjev, ki so ga prenašali s kurirsko pošto in ga razdeljevali ljudem, nadležne spomine tistih, ki so pisali v »Kmečki glas«, zaželeni pa so spomni tudi tistih, ki so ga brali. Vse prispevke bo uredništvo »Kmečkemu glasu« objavilo v slavnostni številki,

ki bo izšla 30. maja letos. Če pa tisti, ki imajo kakršnekoli spomine na izhajanje »Kmečkemu glasu« med NOB, svojih spominov ne morejo sami napisati, naj pošljejo svoje spomine na uredništvo »Kmečkemu glasu«, Ljubljana, Miklošičeva 4.

Vsekakor — pobuda sedanjega kolektiva »Kmečkemu glasu« je vred-

na pohvale. Saj bo tudi s pomočjo bralcev tednika »TV 15« mogoče spet odvzeti pozabi pomembne spomine iz NOB, tokrat tiste, ki se nanašajo na »Kmečki glas«. Pripravi smo, da bodo vsi, ki so imeli v NOB kakršnekoli stike s »Kmečkim glasom«, tudi skušali oti pozabi svoje spomine. B. A.

Knjižica - vodnik o Urhu

Urh je poglavje naše zgodovine, o katerem ne bo nikoli preveč napisanega, Urh je strahotni opomin vsem ljudem tudi v sedanosti. Tisti, ki pravijo, da je vse to treba kar najhitreje pozabiti, imajo pač kaj drugega za bregom... Zato bo knjižica »Urhu« vedno znova obujala našo vest.

Partizanska ljudska pesem

GROB MED BORI

Ob večerih in v nočeh
šepetajo bori
pravljico o partizanu,
ki počiva v gori:

»Bil je lep in mlad, močan,
da bi gore majal,
sklenil je braniti dom,
dokler boj bo trajal.

Dokler preko rodni brd
svoboda ne dahne,
ako prej v tem krutem boju
hrabro ne omahne.

Bil pogumen je junak,
prvi v boj korakal,
mu svetila je na pot
zvezda petokraka.

A v nočeh pozdrav prinesle
so mu zvezde zlate:
»Bodi hraber, moj junak,
zvesto čakam nate!«

Preko zvezd i on pozdrave
vračal je v dolino:
»Ne skrbite, tu sem — živ,
branim domovino!«

Bil partizan je leta tri,
foj, nato — zaseda:
»Stoj! Vdaj se, pes, bandit,
smrt v oči ti gleda!«

»Ne vda se partizan —
zmaga ali pade!«
Zaregljal je mitraljez,
jeknil čez prepade.

In med svoje korenine
skrilil smo ga, bori,
dali smo mu zadnji dom
tu, v tej naši gori.

Nosijo v nočeh pozdrav
njemu zvezde zlate:
»Domovina svobodna
ne pozabi nate!«

XII. pohod »Po poteh partizanske Ljubljane za leto 1968«

Letošnji XII. pohod »Po poteh partizanske Ljubljane« bo imel takle spored:

● 27. APRIL — SOBOTA

Manifestativni pohod »Po poteh tovarštva in spominov« za moške, ženske in mešane skupine pionirskih odredov nižjih razredov osnovnih šol ljubljanskih občin (od 1. do 4. razreda) v organizaciji občinskih zvez prijateljev mladine.

● 11. MAJ — SOBOTA

STAFETA ZMAGE 3 x 1000 metrov za mladince — ločeno za šole II. stopnje, za osnovne telesnovzgojne organizacije in za vse druge osnovne organizacije.

STAFETA ZMAGE 3 x 600 metrov za mladinke — ločeno za šole, za osnovne telesnovzgojne organizacije in za druge osnovne organizacije.

TEK PRIJATELJSTVA na 4226 metrov dolgi progi (po mestnih ulicah) za moške reprezentance (domače in tuje).

● 12. MAJ — NEDELJA

MANIFESTATIVNI POHOD »PO POTEH TOVARŠTVA IN SPOMINOV« na 10.000 metrov dolgi progi za moške, ženske in mešane vrste za vse osnovne organizacije, šole II. stopnje, predvojaške vzgoje in za enote JLA ter milice.

MANIFESTATIVNI POHOD »PO POTEH TOVARŠTVA IN SPOMINOV« na 5000 metrov dolgi progi za moške, ženske in mešane vrste pionirjev in mladine višjih razredov osnovnih šol (od 5. do 8. razreda).

TEKMOVALNI POHOD »PARTIZANSKI MARŠ« na 25.000 metrov za moške vrste za vse osnovne organizacije, odrede predvojaške vzgoje, za enote JLA in milice.

TEKMOVALNI POHOD »PARTIZANSKI MARŠ« na 8000 metrov za ženske vrste za vse osnovne organizacije.

TEKMOVALNI POGOJI

● Za štafeto zmage 3 x 1000 metrov imajo pravico nastopiti tekmovalci, rojeni v letih od 1947 do 1954. Obvezen je zdravniški pregled.

● Za štafeto zmage 3 x 600 metrov lahko nastopijo tekmovalke, rojene v letih od 1950 do 1955. Obvezen je zdravniški pregled.

● Tek prijateljstva — za vsako mestno reprezentanco lahko nastopijo 4 tekmovalce, za uvrstitev reprezentance pa bodo upoštevani samo trije najboljši tekmovalci. Pravico nastopa za mesta SFRJ imajo tekmovalci, rojeni od leta 1951 naprej. Zdravniški pregled je obvezen. Zmagovalna reprezentanca je tista, ki zbere najmanj točk, s tem da prireditelj točkjuje tekmovalce po vrstnem redu prihoda v cilj od prvega do zadnjega tekmovalca.

● Po poteh tovarštva in spominov 10.000 m — v vsaki vrsti mora nastopiti 5 udeležencev oziroma udeleženk. Pravico nastopa imajo vsi, ki so rojeni leta 1953 in prej.

● Po poteh tovarštva in spominov 5000 m — nastopiti mora po 5 pionirk ali pionirjev, oziroma mladink in mladincev. Nastopijo lahko tudi učence in učenci višjih razredov osnovnih šol.

● Partizanski marš 25.000 m — v vsaki vrsti nastopijo po 3 tekmovalci. Pravico nastopa imajo tekmovalci, rojeni leta 1950 in prej. Zdravniški pregled je obvezen.

● Partizanski marš 8000 m — v vsaki vrsti morajo nastopiti 3 tekmovalke. Pravico nastopa imajo tekmovalke, rojene leta 1951 in prej. Zdravniški pregled je obvezen.

OMEJITVE

V partizanskem maršu ne morejo nastopiti atletske organizacije iz mest, ki niso sodelovale v teku prijateljstva. Atleti, ki so bili minulo sezono uvrščeni v disciplinah od 1500 do 10.000 metrov do vključno 20. mesta na lestvicah republiških atletskih zvez, ter smučarji tekači, ki jih je SZJ za minulo sezono uvrstila v I. kategorijo, lahko nastopijo v partizanskem maršu samo za svojo atletske oziroma smučarske organizacije.

ZDRAVSTVENA SKRB

Za vse tekmovalke oziroma tekmovalce kategorij, za katere je obvezen zdravniški pregled, je treba hkrati s prijavo poslati tudi zdravniško potrdilo, v katerem mora pisati, da so tekmovalke, oziroma tekmovalci sposobni za nastop v prijavljeni kategoriji.

Zdravniška potrdila za nastopajoče v štafetah zmag in za oba partizanska marša lahko izdajo vse vojne, obratne in šolske ambulate ter ambulate zdravstvenih domov.

Zdravniška potrdila za tekmovalce v teku prijateljstva lahko izdajo izključno športne ambulate.

Zdravstveno osebo na progi, ki ga postavi organizator, ima pravico prepovedati nadaljnje tekmovalstvo vsakemu udeležencu, če sodi, da bi nadaljevanje tekmovalstva škodilo njegovemu zdravju.

PRIPRAVE UDELEŽENCEV

Odbor za pohod bo poslal navodila za pripravo udeležencev za posamezne kategorije, potem ko bo prejel prijave. Organizacijam odbor svetuje, da čimprej sestavijo vrste in določijo njihove vodje, ki naj tudi prevzamejo skrb za pripravo članov svoje vrste.

TEKMOVALNE PROGE

Proge za štafeti zmage in tek prijateljstva potekajo po mestnih ulicah, proge za vse druge kategorije pa še po kolovozih, cestah ter poljskih in gozdnih poteh.

Proge za vse kategorije bodo iste kot leta 1967.

Urniki tekmovalstva bo objavljen najkasneje do 8. maja.

PRIJAVE

Prijave (ime in priimek, letnica rojstva, zdravniško potrdilo za kategorije, kjer so zahtevana) pošljite (ali oddajte osebno) na naslov: Odbor za pohod po poteh partizanske Ljubljane, Ljubljana, Komenskega 7.

Odbor bo sprejemal prijave do 7. maja do 12. ure.

Prijavitelji, ki imajo več vrst, morajo za vsako oddati posebno prijavo.

NAGRADE

Najboljši tekmovalci bodo prejeli pokale in spominske plakete (zlate, srebrne, bronaste) ter praktična darila, vsi udeleženci prireditve prejmejo spominsko značko pohoda. Zmagovalna reprezentanca v teku prijateljstva prejme tudi kip »Ilegalka«.

OBJAVE REZULTATOV

Slovesen zaključek vse prireditve bo v nedeljo, 12. maja. Kraj in ure bodo določili kasneje.

STROŠKI UDELEŽBE IN ORGANIZACIJE

Stroške udeležbe nosijo prijavitelji, stroške organizacije prireditve pa odbor.

Odbor lahko povabi na svoje stroške domače in tuje mestne reprezentance za tek prijateljstva.

Organizacije, ki potrebujejo za svoje tekmovalke oziroma tekmovalce prenočišče, morajo to javiti skupaj s prijavo in navesti dan.

INFORMACIJE

Vsa pojasnila glede razpisa in organizacije prireditve daje tekmovalna komisija odbora za pohod »Po poteh partizanske Ljubljane«, Ljubljana, Komenskega 7/III, soba 80, telefon: 310-644.

Kaj pa spomenik v Kranjski gori?

Tudi Kranjskogorci so kmalu po osvojitvi postavili svojim padlim borcem in postreljenim talcem s svojimi lastnimi sredstvi spomenik. Dokler niso pričeli graditi hotela »Prisanka«, je spomenik, čeprav nekoliko skromen, krasi središče Kranjske gore. Ni bil nikomur v napotje, pa so ga kljub temu odstranili in dele prenesli za sosednjo hišo. Tam je ležal, dokler ga ni občinsko komunalno podjetje z Je-

se, le po več ugovorih ZB in drugih organizacij postavilo tja, kjer stoji še zdaj, to je v bližino postaje milice.

Tudi sedanjí kraj ni kaj pripraven za spomenik, toda člani ZB in drugi občani so vseno uredili sam prostor in bližnjo okolico. Zemljišče je last zasebnika, predstavniki jeseniške občinske skupščine pa so že večkrat obljubili, da bodo v Kranjski gori, ki se naglo razvija v turistično središče, postavili nov, lepši in večji spomenik.

Na sestankih SZDL in skupščin ZB in ZZZB se več let ljudje sprašujejo, kako bo s kranjskogorskim spomenikom. Tudi na letošnji občinski skupščini so govorili o njem.

Pred kratkim sem odšel v Kranjsko goro, da bi se pomenil glede spomenika s člani ZB. Prisluhnimo njihovemu mnenju:

Pravijo, da bi moral spomenik spričo bližnje avstrijske in italijanske meje še posebno simbolizirati narodnosvobodilni boj in boj za obstanek sloven. Kranjska gora je središče Zgornje Savske doline, ne samo mednarodno letovišče.

Cepprav decembrska vstaja leta 1941 ni uspela, je bila v tistih usodnih dneh le dokaz junštva in zavednosti ljudstva v teh krajih. Pretežna večina udeležencev je kasneje šla skozi pekel nemških taborišč, mnoge so požari krematorij, nekateri pa so se kasneje priključili borcem za svobodo.

Letošnje leto bomo slavili tudi petdesetletnico začetka bojev za severno mejo. Ze takrat so ljudje v Zgornji Savski dolini podpirali borbo za slovensko mejo, mnogi so sodili še vedno žive v spominu. Kljub stoletnemu potujčevanju so ti ljudje ob meji ostali zvesti svojemu rodu.

Najbrž bi morali tudi bolj poudariti zgodovinske dni aprila 1941. Takrat so se granicarji, orožniki in civilni prostovoljci v teh krajih hrabro upirali nemški in italijanski vojski. Ko je bila bivša jugoslovanska vojska že skoraj v popolnem razsulu, so se granicarji pri Taborah spopadli z italijanskimi vojaki. V vasi Gozd se je zatekel v hišo kmeta Zupana, po domače Pintarja, granicar, po rodu Srb. Ko je zagledal, da grede proti hiši Italijani, je skočil ven in sprejel boj, v katerem je junako padel. Neki drugi granicar pa je bil v tem boju huje ranjen. Skupaj s padlimi italijanskimi vojaki so domačini granicarja pokopali na kranjskogorskem pokopališču. Po vojni so mu postavili skromen spomenik, ki je zdaj zapuščen. Včasih občista sinov grob oče in mati iz Srbije. Junaki, ki so do zadnjega branili domovino, bi zaslužili več pozornosti.

Večina Kranjskogorčanov misli, da bi novi spomenik moral stati tam, kjer je prejel stal stari, torej pred hotelom »Prisanka«, kjer je zdaj park. Tam bi ga vsi videli, tako domačini kot tujci. Primerno bi bilo tudi, če bi stal na nasprotni strani ceste, kjer je včasih stal gasilski dom. Le prostor bi morali urediti.

Karel Zorko

Popravek

V članku »Malka Ličar-Regent«, objavljenem v 9. številki »TV 15« je prišlo do neljube tiskovne pomote. Drugi stavek 12. odstavka se pravilno glasi: Doma sem imel večne preiskave (namesto prepire).

Prosimo prizadete, da nam napako uvidno oprostite.

Ob koncu skupščin združenj v sežanski občini

V sežanski občini je 44 združenj borcev, vojaških vojnih invalidov in rezervnih oficirjev in podoficirjev. Med 11. in 25. februarjem jih je 40 imelo skupščine. Povprečna udeležba je znašala 70 odstotkov, kar je zadovoljivo, čeprav bi bila lahko še boljša. Toda upoštevati moramo, da je precej članov starih ali bolehnih. Skoraj na vseh skupščinah je bila razprava zelo živahna, govorili so različnih rešeb in dali dobre predloge. Skoraj povsod so izrazili tudi zadovoljstvo z odnosi občinske skupščine do borcev.

Na skupščinah so tudi ocenjevali vlogo borcev v naši državi. Morali bi tesneje sodelovati s krajevnimi skupnostmi pri urejanju krajevnih zadev, na primer pri razpravi okoli ureditve cest, vodnjakov, vzdrževanja spomenikov, spominskih plošč, grobov itd. Veliko več pa bi se morali tudi ukvarjati z razvijanjem tradicij ter pri tem bolj sodelovati s SZDL in Zvezo mladine. Mladi so včasih premalo iniciativni, pa radi delajo, zato naj bi borcev to izkoristili.

Letos čaka člane ZZZB pomembna naloga — ustanovitev enot in štabov civilne zaštite, tako v okviru krajevnih skupnosti kot v občinskih odborih.

Ob ocenjevanju dela združenj ne moremo mimo ZB v Arvižah, ki zasluži iskreno priznanje. To združenje je bilo pobudnik za ustanovitev krajevnih skupnosti, sodelovalo je pri sestavljanju statuta in se vključilo v vsa dela, ki so povzročila vsehstranski napredek vasi. Borci iz Arviža so odigrali odločilno vlogo pri mobilizaciji ljudi za prostovoljno delo pri popravljanju cest, urejanju oskrbe z vodo itd. Omeniti je treba tudi njihov delovni načrt, po katerem bodo skupno z občinskim odborom ZZZB opravili vsa dela pri gradnji spominskega obeležja padlim borcem, ki naj bi ga

odkrili 21. julija letos. Ta dan bi tudi proglasili za krajevni praznik Arviž v spomin žrtvam in ob letnici požiga vasi.

Tudi druga združenja niso stala ob strani, ko so občani sklepali in tudi delali pri urejanju svojih zadev. Člani ZB v Škopem so iz svojega denarja dali 1100 novih dinarjev za dovoz gramoza na vaško pot. Dobili so jih od prireditve za dan borca. Za ureditev ceste Volčji grad — Komen pa so nekaj prispevali borci iz Volčjega gradu, poleg tega pa so tudi delali.

Tako je ZZZB v naši občini po svoje nekaj prispevala k napredku naših krajev.

MIRO SKAPIN

Gradenska slatka

OSVEŽUJE...

TUDI
— Z VINOM
— S SADNIMI SOKOVI
— S KAVO
— Z ZGANIMI PIJACAMI

ZDRAVI...

— BOLEZNI SRCA IN OŽILJA
— BOLEZNI LEDVIC
— BOLEZNI PRESNAVLANJA
— ŽIVČNE BOLEZNI

PRAVNA POSVETOVALNICA

Na našo posvetovalnico sta prišla tudi dva dopisa, na katerih ni naslovov. Ker večini za mejo; ne ve, kdo bi mu to mejo pokazal oziroma uredil,

zemljišča, katerega namerava še kupiti, prav tako od občine. Pri tem pa ima spor s sosedom bralcev, ki se obračajo na nas sproščno za nasvet, odgovorimo

Višina pokojnine, mejni spor

pismeno, tema dvema tega ne moremo storiti. Naj zato na njun dopis odgovorimo v časopisu.

Prvo vprašanje se tiče pokojnine. Tov. G. R. iz Maribora je dopolnil 55 let starosti, ima pa že 35 let pokojninske dobe. Je tudi borec iz leta 1944. Sedaj je še zaposlen, pa bi se rad upokojil, ne ve pa, kakšna pokojnina mu pripada, bodisi da bo starostno upokojen, bodisi da mu bo priznana invalidska pokojnina.

Drugi tovariš S. M. iz Križi bi rad pojasnilo glede spora za mejo. Kot vojni invalid je kupil hišo od občine oz. od splošnega ljudskega premoženja. Zraven hiše je še nekaj

niti kdo bo glede tega nosil potrebne stroške. Občina mu pravi, da bo moral nositi stroške sosed, ta pa noče o tem ničesar slišati.

Najprej odgovor glede pokojnine. Posebna določila čl. 70 zakona o pokojninskem zavarovanju veljajo, kot smo to že večkrat pojasnili, le za borce, ki so vstopili v NOV pred 9. 9. 1943. Za vse ostale veljajo splošna določila kot za ostale zavarovance.

Zavarovancu pripada predčasna pokojnina, če ima 35 let pokojninske dobe in je dosegel 55 let starosti. Predčasna pokojnina se odmerja tako, da se starostna pokojnina, do katere bi imel zavarovavec pravico

glede na pokojninsko dobo, če bi dopolnil 60 let, zmanjša za vsako leto predčasnega odhoda v pokoj, pred dopolnitvijo te starosti, za določen odstotek, ki je odvisen od dopolnjenih pokojninskih let. In sicer: za 3 odstotke od pokojnine, zavarovancu s pokojninsko dobo 38 ali 39 let, za 4 odstotke od pokojnine, zavarovancu s pok.

55 let starosti, se pokojnina bi zmanjša za 20 odstotkov. Po vsako leto predčasnega odhoda od pokojninske osnove. Pri starosti, za določen odstotek, ki je odvisen od dopolnjenih pokojninskih let. In sicer: za 3 odstotke od pokojnine, zavarovancu s pokojninsko dobo 38 ali 39 let, za 4 odstotke od pokojnine, zavarovancu s pok.

Drugačni kriteriji veljajo za invalidsko pokojnino, pri kateri pa je seveda treba najprej ugotoviti stopnjo invalidnosti.

Odgovor na drugo vprašanje glede ureditve mejnega spora je enostavnejši. Če sta oba sosed s sporazumna, potem jima lahko mejo določi geometer katastrskega urada, na katerega se morata obrniti. Stroške geometra nosita v tem primeru oba sosed. Če pa obstoji glede meje spor, pa geometer niti ne bo hotel niti ne bo smel določati meje. V tem primeru pa je potrebno vložiti predlog pri občinskem sodišču. To je predlog za določitev meje. Predlagatelj mora pri tem pojasniti, ali se sklicuje na mejo po mapi ali na mejo po uživanju. Sodišče pa bo na kraju samem ob sodelovanju geometra določilo mejo in odločilo tudi o stroških. V primeru spora je torej edino sodba pot za ureditev sporne meje.

SPET NOVOSTI IZ UVOZA

V TRGOVSKI HIŠI nama Tomšičeva ulica 2

- Rifex — Deodorauto Rinfrescante — osvežilec zraka za avtomobil ali prostore v vašem stanovanju — iz Italije
- stolčki, mizice in ležalniki — zložljivi — iz Francije
- garnitura orodja v kovčku »naredi si sam« v dveh izvedbah — iz Nemčije
- trenirke za otroke od 4. do 10. leta starosti — iz Nemčije
- moške obleke iz diolena in volne — iz Zahodne Nemčije
- brokat iz sintetike, nylona in acetata v 11 barvah za večerne in maturitetne obleke — iz Italije

IVAN MIKULIN

Izza kulis fašistične policije

Postopoma, toda vztrajno sem dan za dnem prišepetaval med agente razna mnenja in novice ter tako širil med njimi malodušje in demoralizacijo, jih gnetil in mehčal. Nato sem med njimi odbral štiri zanesljive, si jih podredil in vzgojil v poslušne prijatelje. Ti so potem z vsiljevanjem svojih in mojih mnenj drugim v oddelku začeli delati zdrabo in prepire...

Toda na oddelku so bili tudi štirje zahrbtni, zlobni in zakrknjeni fanatiki, ki so si s svojim zverinstvom nad našimi ljudmi pridobili ljubezen kvestorja, vicekvestorja, komisarja Tironija in mojega že tretjega naslednika na položaju poveljnika agentov političnega oddelka Rotta. Počasi pa sem le dosegl, da so bili ti štirje krvniki De Amicis, Moretti, Nigro in še eden izobčeni iz naše skupnosti in prezirani.

Posebno pozornost sem posvečal tudi tolmačem. To so bili: Torbelli (Torbič) iz Križa pri Trstu, Antonelli (Antončič) iz Zadra, Diconi (iz Istre) ter Sabothi in Novacco (Novak) iz Trsta. Torbelli in Diconi sta bila razumna človeka in zavedna Slovenca, topoglavi Antonelli pa je bil odpadnik, a tudi malodušni, toda zvit Sabothi je že zdavnaj pozabil, da je bila njegova mati Slovenka. Slaboumni odpadnik Novacco pa se je celo razotogotil, če mu je kdo kdaj dejal, da je navsezadnje le Slovenec in da tega ne more zanikati, že zaradi priimka.

Tolmače sem opazoval in skrbno proučeval. Ene sem poučeval in usmerjal, pri drugih sem dramil narodno zavest, dajal nasvete, odobral ali grajal njihovo početje. Saj je bila prav od natančnosti in načina tolmačenja velikokrat odvisna usoda mnogih ljudi, ne samo aretirancev.

Torbelli se je kot izobraženec ukvarjal v glavnem z obveščevalnimi podatki. Diconi je po mojih navetih postal zaupnik tolmača kvestorja in vicekvestorja. Po dolgem trudu sem končno dosegel nekaj uspehov tudi pri Antonelliju in Sabothiju. Počasi sem jih pripravil do tega, da so me sproti obveščali o zadevah, ki so me zanimale in ki bi utegnile biti meni ali našemu glavnemu nevarne.

Trdovratnega in zabitega janičarja Novacca pa sem odkrival tako, da sem ga vsespovsod črnil kot navadnega gobezdača in povsem nesposobnega tolmača. Kljub temu sta ga s pridom uporabljala komisarja zlobni Tironi in Ruggi, ki je nihal med dobrim in zlom, med vestjo in ukazi.

Torbelli si je prizadeval, da bi bili podatki za prizadete kar se da ugodnejši. Toda vicekvestor ga je nekoč ujel in mu nazadnje celo ob podatke o nekem človeku zapisal, da je on, Torbelli, simpatizer OF. To ga je silno prestrašilo. Tudi zaradi nekaterih drugih neprijetnosti so ga vzeli na muho.

V tistem času se je v Ljubljani pojavila tudi razvpita in skrajno nevarna OVRA (organizacija za zatiranje antifasizma). Torbellija so potegnili vanjo, kar mi je zelo ugajalo. Tako sem bil sproti obveščeni tudi o tem, kaj počenja to ljudje.

Prvi in tudi edini uspeh OVRE je bil napad marca 1943 na odbor OF na sedanji Cankarjevi 10. Toda če bi me bil Torbelli našel le dve uri prej, bi se bila tudi v tem primeru OVRA obrisala pod nosom.

Skoraj vsak dan so na kvesturo prihajali posamezni izdajci in seznanjali kvestorja z novicami, mu prinašali nove in nove ovadbe, sumničli zdej tega, zdej onega, mu svetovali učinkovitejše in ostrejšje ukrepe, izražali zaskrbljenost zaradi nezadostne prizadevanosti italijanske policije. Po njihovem ta sploh ne ukrepa na prijave, če pa že koga zapre, je čez nekaj dni že spet zunaj itd.

Take sestanke so na kvesturi smatrali za zelo važne, zato je prišel v poštev za tolmača predvsem Diconi. Jaz se nisem čutil niti užaljenega, še manj pa prikrščenega, saj me je Diconi sproti o vsem obveščal.

Se bolj nadležen je bil doberšen del ljubljanske duhovščine oziroma škofijskega ordinariata. Ti prekanjenci so osebno sicer le redko zašli na kvesturo, zato pa so toliko pogostje obiskovali razna vojaška poveljstva in celo visoki komisariat, kjer so se vsiljivo prilizovali in prišepetavali, svetovali, se pritoževali nad neaktivnostjo policije itd. Celo na to so namigovali, da so med policisti zaupniki OF (kar je bilo res!). Po vsakem obisku so puščali za sabo seznane ljudi, ki naj bi jih zaprli. Vojaška poveljstva pa so take seznane dostavljala delno policiji, delno pa karabinjerjem.

Kvestor Ravelli, ki je vsak dan hodil na vojaško poveljstvo in na visoki komisariat na razna posvetovanja, je bil zaradi teh ugovorov čedalje bolj razkačen. Najbolj pa je stresal jezo nad menoj. Nisem se dosti zmeril za njegovo zmerjanje, toda nazadnje mi je le začelo presediti, ko mi je stalno grozil, da me bo dal postaviti pred zid.

Podobno kot njegov predhodnik Messana je bil tudi Ravelli silno ljubosumen zaradi karabinjerskih uspehov. Zaradi vsake, tudi najmanjše njihove akcije se je silno razotogotil. Vse po vrsti nas je zmerjal in nam očital, da so karabinjerji bolj sposobni in prizadevni. Eni so te njegove očitke jemali resno, drugi pa so ga za njegovim hrbtom seveda nekam pošiljali. Ob takih priložnostih sem jih vedno slišal po dvakrat. Prvič v skupini, drugič pa še osebno. Počasi pa sem za vse to postal skoraj neobčutljiv, saj sem vedel, da ne bo dolgo, ko bo vse skupaj zgrmel na kup. Za takrat pa je že vem, kam pojdem!

Moj že tretji naslednik Rotta si je tudi vtepel v glavo, da sem jaz tisti, zaradi katerega mora dan za dnem poslušati kvestorjeve opazke in rohenje. Domisljal si je, da me bo nekoč zasačil pri izdaji službenih skrivnosti. Jaz pa sem za to zvedel in mu objubil kot svojo posebno nagrado mojo celo plačo, če doseže kaj takega...

Kadar ga je imel komisar Tironi malo več pod kapo kot ponavadi, mi je omenjal, da ve, da sem pristal OF. Z njim sva si bila tudi drugače hudo v laseh. Toda vedno mu je manjkalo trdnih dokazov. Če bi bil dobil še te, potem gorje meni. Večkrat mi je prisegal, da ni svetnika v Rimu, ki me bo rešil njegovih krempljev. Molčal sem, saj se nisem hotel bosti s tem pijancem okoli tako kočljivih zadev, ki so imele stvarno podlago...

Moja spremljevalca pa sta me opozorila, kako imata De Amicis in Moretti že nekaj časa napravljeno načrt, da me ubijeta, in da čakata samo na ugodno priložnost. Zvedela sta, da jima je dal to pobudo sam nekdanji kvestor Messana, potem ko je zvedel, kdo ga je očrnil v Rimu.

(NADALJEVANJE)

V zadnji dnevni luči minulega ponedeljka so se sklonile partizanske bojne zastave in borbovske prapori nad svežo jamo in po trikratni salvi je vojaška godba z zadnjim pozdravom vseh časti vrednemu pokojniku zaključila žalno slovesnost. Hrbte množice pogrebcev je hladil mrzel, odurno mrzel veter pozne zime ali zgodnje pomladi, ki je vel s temnih pobočij Krma po izanskih poljih in nosil s seboj debele snežinke.

Tako so se ljudje in narava poslovili od Franceta Berceta, partizanskega zdravnika, ki bo zapisan v zgodovini ne samo naše vojne sanitete, temveč naše minute osvobodilne borbe sploh kot izjemen pojav požrtvovalnosti, domiselnosti, zmogljivosti in spretnosti ter večine prvinekega ranocelnika. Še več — dohtar Bercet,

V spomin dohtarju Bercetu

kakor se ga je prišlo in ki naj s tem imenom iz ljudske govorice pove vse, je poznal v svojem humanem poslanstvu še nekaj, kar je večkrat odločilna silnica življenja in uspeha — vedno in povsod je iz njega žarel — človek.

...Ko sem čakal v veži z nabito puško, kdaj bo kdo od sovražnikov skočil iz kake sobe v vežo, se je pred menoj strahovito zabiskalo in zagrmelo hkrati. Ročna bomba mi je razmesarila in dvakrat zlomila desno nogo. Bil sem politkomisar čete Dolomitskega odreda. Vedel sem, da naš odred nima zdravnika, še huje pa mi je bilo, ko sem zvedel, da je ranjenih še nekaj naših, ki bi tudi potrebovali nujno zdravniško pomoč. Ko so me nato tovariši zavlekli na šotorskem krilu do bolnišnice Dore, ji je zastala sapa od groze, ki je videla mojo nogo, spodvito tako, da je bilo stopalo pod kolenom. »Kako pa naj te obvežem?« je vzdihnila.

Nato so me odnesli štiri ure daleč v Iško, kjer je bila neka bolniška postojanka. Sprejel me je z vsem sočutjem njen upravnik in mi skrbno očistil in uredil razmesarjeno nogo. Zraven pa je delal tako pazljivo, da nisem čutil nobene posebne bolečine. Kot sem kasneje izvedel, je bil to dohtar Bercet.

Nikoli pa ne bom pozabil 25. septembra dvanajstidesetega, neke po časi je bilo. Skoraj vsak drugi dan je morala naša postojanka menjati svoja bivališča zaradi močnih italijanskih patrulj, ki so jih vodili domači belogardi. Ko je bilo tega dne v našem začasnem taborišču odsotnih nekaj borcev iz naše zaščitne, ki so odšli po vodo in hrano, so se neadoma pojavili nad nami Italijani in pričeli pošiljati mitralješke rafale na naše položaje, posebno pa še na položaje čete, ki je bila z nami. V tem je dvanajst borcev

brž odneslo tri hudo ranjene, za mene pa je zmanjkalo ljudi. Obležal sem, nepokreten, na nosilih, v roki pa sem stiskal ročno bombico, da jim ne pridem živ v roke.

Ob meni pa je ostal tovariš Bercet. Strelil in tisto zoprnito italijansko kričanje ob njih so bili vse bliže, vse bliže. Tovariša Berceta sem rotal, naj me zapusti in si reši življenje, mene pa bo pred sovražniki moja bomba.

Tovariš Bercet pa me ni poslušal. Ves čas mi je prigovarjal — ne boj se... ne zapustim te... ob tebi bom in branil te bom do kraja...

Nenadoma so se sredi divjega streljanja in rafalov znašli pred nama trije borci. Čudež se je zgodil. Pograbili so me, tudi tovariš Bercet na enem koncu, in me v teku odnesli iz krempljev sovražnika na varno.

Cudil sem se, kje je jemal ta človek moč, telesno tako šibak in rahlega zdravja. Nosil je mene in

še poln nahrbtnik sanitetnega materiala in instrumentov...

Ze naslednji dan smo se morali spet umakniti. To preseljevanje je trajalo kakšen mesec dni, ko pa so nas zapustile vse edince, smo ostali odvisni povsem in samo od tovariša Berceta in njegovih pomočnikov, ki so nas prenašali in za nas skrbeli. Nazadnje pa so nas znosili po zelo težavnih stazah v najbolj varno postojanko, zato pa smo tam ostali brez hrane. Ze naslednjega večera pa je šel ponjo tudi tovariš Bercet, da bi storil to, kar drugim ni uspelo. Vrnil se je čez tri dni, ves izčrpan in na smrt utrujen, saj je šel po živih skoraj do Ljubljane. Bil pa je vesel in srečen, ker se je vrnil z zvrhanim nahrbtnikom...

Tako in podobno so opisovali ali pa pripovedovali partizani o svojih, v Bercetovi bolnišnici preživelih dnevih. Besede, kakršne koli že, preproste kot so tega politkomisarja ali one, izbrane, ki govorijo o Bercetovih zlatih rokah in prav takšnem njegovem srcu, pa ne morejo povedati niti približne veličine dela, ki ga je opravil.

Saj niti ni bil zdravnik po našem akademskem pojmovanju, z diplomom, veljavo za ta častni naziv pa si je pridobil z najbolj pravičnim merilom — s svojim delom.

Oče mu je bil vaški čevljar na Igu in štirje otroci so kmalu postali sirote brez staršev. Razprtili so jih po svetu, še neobgledene in nedorasle. France je bil pastir v Tomišlju pod Krimom, nato pa je šel v uk v Cerknico. V vojski se je spoznal s čudodelstvom človeškega življenja — z zdravstvom. Morda je zapuščenost v otroštvu pripeljala do nikdar več otešene želje — pomagati človeku, ki je pomoči najbolj potreben takrat, ko ga zapusti zdravje. Temu klicu je potem ostal zvest do zadnjih svojih moči. Postal je, sicer nešolan, prava »desna roka« in nepogrešljivi pomočnik znanemu beograjskemu kirurgu, profesorju dr. Kostiću. Pri njem je ostal dolga leta. Diplomiral je na najvišji šoli, šoli izkušnej — življenju.

Vojna vihra ga je vrnila v domači kraj, na Ig. Prvi frontalni nalezli partizanov na sovražnika so pustili za seboj ranjence. Prevzel jih je in zanje je poskrbel Bercet. V skalovih Krma in Mokra jim je pripravil varna zavetja. Ne eno, na desetine. Svoje varovanje je zdravil in obenem selil in tako brisal za seboj sledove, dokler se ni ustabil na kraju, ki niso zanj vedeli ne divji lovci ne logarji in še sam gospodar gozda ne. Kravice.

Kravice — to je Bercetova bolnišnica, pojem in vzor partizanske bolnišnice in postojanke. Vse v njih je zraslo iz spleta njegove nepojmljive vneme in domiselnosti ter garaškega dela.

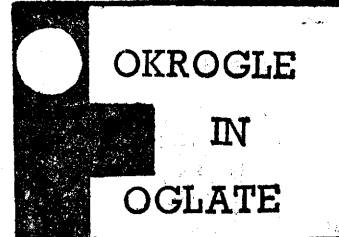
Skozi Bercetove roke je šlo na stotine ranjenih borcev in starešin. Uspejo mu je večini od njih ohraniti ne samo življenje, temveč jih je tudi ozdravljene vračal v borbo. In prav gotovo je bil v boju občutek, da imaš krito in varno zaledje pri dohtarju Bercetu, če bopš ranjen, eden glavnih, če ne odločilnih vzvodov, da je bil borec pogumnejši, ker je vedel, da je njegovo tveganje zavarovano.

In še nekaj nenadomestljivega je storil dohtar Bercet, ko se je utaboril pred vrati same Ljubljane. Do njega je prihajalo po skrivnih zvezah in kanalih iz blokiranega mesta toliko sanitetnega materiala in instrumentarja, da je z njim zalagal vse zaledne bolnišnice obširnega okupiranega ozemlja.

Ko je moral po koncu vojne prispevati tudi dohtar Bercet h gradivu za opis vojnega zdravstva svoje poročilo o delu in izkušnjah treh tridih let, so postali njegovi spomini o opravljenem delu in izkušnjah eden temeljev nove vede — partizanske sanitete.

Dohtar France Bercet in njegovo veliko opravljeno delo bosta ostala v zavesti in spominu naših borcev legenda. Ponosni smo nanj in ostajamo mu obenem večni dolžniki.

M. G.

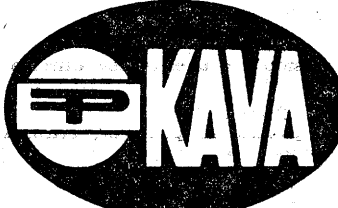
● Carovno besedilo, Kirurg Lan Sven Jin je v kantonski vojaški bolnišnici opravljal zapleteno možgansko operacijo. Tedajci je prišel v zagato ter ni mogel ne naprej ne nazaj. Radijska postaja v Kantonu je poročala, da je v tistem usodnem trenutku kirurgu prisločil na pomoč njegov asistent z nekim — citatom iz Mao Ce Tungovih del, ki je vseboval odgovor na vprašanje: kaj zdaj... Citat je dal kirurgu skrivnostno moč, da je začelo delo odločno nadaljevati ter rešil bolnika. Slo je za ustavitve krvavice, ki se je bila nepričakovano pojavila, in za povezovanje arterij.

● Zamujeno se da še vedno dohiti... Robert Kennedy se zavzema za brezpogojno ustavitev ameriškega bombardiranja Severnega Vietnama, da bi morebiti prišlo do mirovnih pogajanj. Kennedy je dejal: »Saj se mi in Vietnamci začnemo lahko znova pobijati!«

● Tudi Svicarji se včasih šaljijo... V reklamnem napisu neke konfekcijske trgovine v Zürichu (Švica), ki ima svoje prostore na drugi strani ulice nasproti davčnega urada, je rečeno: »Tukaj se lahko bolj poceni oblačete, če so vas na nasprotni strani do nagega sledili.«

● Dve vrsti domišljavcev... Nemški članek Hans Kasper je napisal: »Med egoisti (sebičnejši) je mnogo domišljavih bolnikov, med altruisti (nesebičniki) pa mnogo domišljavih zdravnikov.«

● Popularnost... V Beogradu so nedavno aretirali študenta Mičdraga Žižo in Petra Galica. Osumili so ju, da sta oropala tamkajšnjo poslovalnico Kompassa in več trgovin v središču Beograda. Po dosedanjih ugotovitvah sta narodpala 160.000 novih din, domne...

VISOKO KVALITETNA
SODOBNO EMBALIRANA

Special

vajo pa, da sta nakrada še več. Naropani denar sta neusmiljeno razmetavala v hotelu Palisad na Zlatiboru, kjer sta si najela cel apartmá. Tja sta vabila svoje prijatelje in vodila svoje »prijateljece« ter vse kraljevsko gostila. Zaprti obdobjenca nenehno nadlegujeta — tako poroča beograjska Politika — stražnike v preiskovalnem zaporu z zahtevo, naj jima preskrbijo vse častnike, ki poročajo o njih »podvigih« ter objavljajo njune slike, da bi, tako pravi, videla, kako sta postala — popularna...

● Išče se priča... Casnik Reč naroda, ki izhaja v Požarevcu, je nedavno objavil tole zanimivost: V času NOB sta v Dubčevu dva partizana napravila atentat na nekega okupatorjevega pomagača. No, možakar je ostal živ in živi zdaj brezskrbno v Ameriki. En partizan je izgubil življenje, za drugim pa se je zabrisala sleherna sled. Pa le ni tako, kakaj komunalnemu zavodu za socialno zavarovanje je bilo predloženi nič manj ko — 30 zahtevkov za pokojnino z utemeljitvijo: »... da sem prav jaz...« tisti partizan, za katerim se je bila zabrisala sleherna sled... Zavod je seveda v dilemi. Kako naj prizna kar tridesetim proslencem pokojnino? Zavod ima še eno možnost. Lahko brzojavno popraša »pričo iz Amerike«, kdo je tedaj streljal nanj... Morda bo poprašani usmiljen in bo pošteno in po pravici povedal atentatorjevo ime.

● Britanske »svete krave«... Britanski minister za zunanje zadeve George Brown je rekel, ko je v parlamentarni razpravi branil vlado pred očitki, da je v svojih varčevalnih ukrepih žrtvovala marsikaj, kar so Angleži šteli za svetinjto: »Nobena sveta krava ni bila zaklana, pač pa so v poslednjih treh letih vse omrčale.«

● Ugiz v kisló jabolko... Moderni dramatik Samuel Beckett ne ceni kdove kako publike (javnosti). V nekem intervjuju je rekel: »Jaz si prav lahko zamišljam gledališče brez gledalcev. Gledalci niso važni, še več, oni ovirajo izvajanje drame.« Bržkone je bil Beckett več ko enkrat priča, da so, gledalci, sprico dolgočasnosti njegovih dram, zaspali in zasmrčali...

Titove besede so jim bile v spodbudo

Ko so se zbrali člani ZB »Dušan Kraigher« iz Celja, so razpravljali o mnogih zadevah, tako kot delajo to na vseh drugih skupščinah. Toda naj omenimo samo najvažnejše:

Lani je bila dejavnost združenja zelo živahna, zlasti po govoru tovariša Tita v Donjem Lapcu, ko je dejal: »Mislim, da je napočil čas, ko se mora to čakanje končati in ko mora družba hitreje reševati preostale probleme borcev, zlasti najnujnejše. Za takšne primere je mogoče najti denar tudi v sedanjem obdobju gospodarske reforme. Borci ne bi smeli biti problem naše družbe, ampak njena skrb.« Tudi na območju ZB »Dušan Kraigher« je za večino že vse urejeno, vendar jih je še nekaj, ki potrebujejo pomoč.

Člani so kritično obravnavali podatke o zdravstvenem stanju borcev. Zdravstveni dom bi moral v preteklem letu izdelati analizo o zdravstvenem stanju borcev z dvojnimi štetjem let, kasneje pa vseh ostalih. Toda analize niso naredili, ker ni bilo zanj denarja. Prav tako so težave z zdravstvenim varstvom borcev ob sedanjih omejitvah pravic zavarovancev. Po mnenju borcev imajo vsi ljudje enako pravico do zdravstvenega varstva, vendar bi borcem ne smeli jemati že priznanih ugodnosti, saj so izgubili zdravje pri delu za korist vse skupnosti.

Lani je ZB s sodelovanjem občinskega odbora ZZB odkrili v Linhartovi ulici spominsko ploščo znanemu revolucionarju

in kurirju 1. štajerskega bataljona Ivo Polančiču-Ubu, ki je tam padel pod gestapovskimi

streli. Pri odkritju so s programom sodelovali učenci šole »1. celjske čete«. **Draga Hiti**

KUPUJTE SAMO URADNO KONTROLIRANE
ZLATE IZDELKE

SOCIETA

"DARWIL"

GENERALNO SVICARSKO ZASTOPSTVO

TRST, Piazza S. Antonio Nuovo 4/I-II

NUDI PO SVETOVNIH KONKURENČNIH CENAH NAJVEČJO IZBIRO ZLATEGA NAKITA V EVROPI IZ 14, 18 in 22-karatnega uradno KONTROLIRANEGA zlata

PRODAJA S POSEBNO GARANCIJO!

14-karatni zlat nakit od 650 Lit naprej
18 in 22-karatni zlat nakit od 750 Lit naprej

NA ZALOGI VEDNO PREKO 600 MODELOV UR

DARWIL in ARETTA

Ure znamke Darwil in Aretta lahko nabavite tudi v specializiranih trgovinah in veleblagovnicah v Jugoslaviji
SERVISI za vzdrževanje so organizirani v vseh večjih mestih v Jugoslaviji

DOBRO JE, ČE VESTE

Velikanski paradiznik. Stevan Doroslovački, uslužbenec Jugopetrola v Bečeju, je vzgojil lani v svojem vrtu velikansko steblo paradiznika, ki je zrastle 3 m visoko. Na tem enem samem deblu je bilo — kar neverjetno, pa vendar resnično — okrog sto kilogramov paradiznikov.

Slive v grozdih. 39-letni poljedelec Radomir Prvulović iz Lužnice ima zelo lep sadovnjak. Lani mu je neka črna sliva rekordno obrodila, najbolj zanimivo pa je, da so na tem drevesu dozorele slive kar v grozdih. V enem grozdu je tudi po 20 sliv.

Mešanje vina in sode ali slatine ne omili vpliva alkohola, kakor mnogi zmotno menijo. Dejansko deluje alkohol v taki mešanici prav v nasprotni smeri. Človeški organizem oziroma kri namreč alkohol in takšni mešanici hitreje absorbira (vsrkava). Tako deluje npr. brizgavec hitreje oziroma

močnejše kot sama količina čistega vina, ki je v njem. Prav tako delujejo tudi šampanjec in druga peneca se vina hitreje in človeški organizem. Če upoštevamo, da so taka vina bolj pitna, tedaj je razumljivo, da brizgavec in peneca se vina zelo škodljivo vplivajo na vznikovke zmožnosti.

»Pridne« veverice. Nekd kamion beograjske registracije se je lani v jeseni o mraku ustavil v gozdu pri izviru Djavat med Bitolo in Resnom. Vozniki so kupili v Kičevu od otrok nekoliko kilogramov lešnikov. Sklenili so, da bodo kar ob vodnjaku počakali zoro. Eden med njimi je napolnil žep z lešniki in se vzpel na kamoserijo, pozabil pa je zapreti zaboj, v katerem so bili lešniki. Ob zori so se vozniki zbudili in se napotili k vodnjaku, da bi se umili. Tedajci so opazili dve veverici, ki sta skočili s kamiona in zbežali v gozd. Vozniki so, presenečeni, ostrmeli, zaboj, ki je bil zvečer še poln lešnikov, je bil ob zori — prazen.

Svetovni katalog nacionalnih parkov, ki ga je izdelala in konec 1966. leta skoncila Organizacija združenih narodov, vsebuje podatke, iz katerih je moč posneti, da je na svetu 1200 takih parkov. V katalogu niso upoštevani parki v LR Kitajski in v nekaterih drugih deželah, ki niso članice OZN.

SR Bosna in Hercegovina ima 3.750.000 prebivalcev. Število prebivalcev BiH se poveča vsako leto za približno 100.000 ljudi. Republiški zavod za statistiko je izračunal to število na osnovi popisa iz 1961. leta, ko je bilo v BiH 3.270.000 prebivalcev, in sicer: 1.406.000 Srbov, 1.110.000 muslimanov (od teh je 275.000 priselilo — jugoslovansko narodnost), 712.000 Hrvatov, 13.000 Crnogorcev, 5000 Slovencev, 6000 Rusinov, 1000 Turkov, 1000 Cehov itd.

Poljedelski strokovnjaki napovedujejo za naslednja desetletja precejšnje povečanje količin poljbo pospeševalo povečanje omenjenih količin — poleg že zdaj uporabljenih ukrepov namakanja, umetnega gnojenja in uničevanja plevela — spreminjanje rastlinskih oblik z genetičnimi (razvojnimi) sredstvi in s kemikalijami. Zelo uporabno rastlino za prehrano — sojo — zlasti v daljnih vzhodnih deželah in tudi drugod po svetu — bodo gnojili v obliki piramide. Soja bo imela spodaj vodovarne liste, više zgoraj pa pokončne, tako da bo sprejemala na kolikor mogoče večji površini sončne žarke ter bo v precej krajšem razdobju dajala mnogo več plodov. Pri pšenici so z uporabo kemične snovi cikece (CeCeCe) že dobili tako vrsto tega žita, ki ima krajše in debelejšo steblo ter polnejše klasje. Poleg tega je takšna pšenica odpornjša zoper sušo in poledenje. Na Filipinih so npr. s križanjem vzgojili novo vrsto riža, ki ga bo uporabljala milijarda ljudi. Ta vrsta riža daje za 30 odstotkov več zrnja in uspeva v jugovzhodni Aziji hitro in nepretrgoma, dozorji v približno štirih mesecih, tako da so možne tri letve na leto.

ESESOVCI — VOJAKI SMRTI

Nad pol milijona esesovcev

Tiste čase je tudi popolnoma vojaški sektor SS nekoliko napredoval. Himmlerjeva vojska je imela konec leta 1939 štiri oklopne divizije: LEIBSTANDARTE ADOLF HITLER, DAS REICH, TOTENKOPF in 4. divizijo policijskih grenadirjev.

Hitler tedaj še ni bil za to, da bi se esesovska vojska preveč razširila, in leta 1940 je dovolil ustanoviti samo dve diviziji: *Wiking*, oklepno enoto, ki so jo sestavljali skandinavski prostovoljci, in *Nord*, ki so jo sestavljali alpinisti iz nordijskih dežel. 6. avgusta 1940 je bilo s strogo zaupnim dokumentom določeno, da morajo biti v novem velikem nemškem rajhu »esesovci državna vojaška policija (*Staatstruppenpolizei*)«, ki mora v vseh okoliščinah zagotoviti avtoriteto rajha znotraj njega in ga varovati.

Tista leta je bil Himmler nemiren: hotel je povečati svoje vplivno področje, pa tega ni mogel storiti. Organizacijske probleme je imel na vseh področjih, vsak dan se je ukvarjal z naravnost neverjetnimi vprašanji. »Sepp Dietrich,« je pisal v poročilu poveljnikom esesovskih divizij, »mi je danes sporočil, da je imela *Leibstandarte* med bivanjem v Franciji dvesto primerov gonoreje... Ukazujem, da vse enote *Waffen SS* dobijo bordel, v katerem bo možno zdravniško nadzorstvo... Zraven tega želim, da so dovoljeni sestanki med poročenimi esesovci in njihovimi ženami: sicer ti zakoni ne bodo dali zahtevanega in zaželenega števila otrok.« Ukazal je, naj nekaj hotelskih sob v mestih, kjer so bili esesovci, zme-

rom rezervirajo za žene vojakov in oficirjev.

Proti koncu leta 1941 je bilo v SS okoli 140.000 mož, kmalu nato pa jih je bilo 200.000. Tiste leta je nastala nova alpinska divizija iz banaških prostovoljcev, imenovana *Prinz Eugen*. Vedenje vojakov na bojišču je bilo takšno, kot je od njih zahtevala fanatična vzgoja: esesovske enote so bile zmerom v napadu, ustavile se niso pred nobeno oviro, pa čeprav so se akcije končale s krvavimi izgubami. Prvi Zelezni križec prvega reda, ki ga je fūhrer podelil nemškemu vojaku ob izbruhu vojne, je dobil esesovec: *Obergruppenführer* Kraas iz *Leibstandarte* *Adolf Hitler*. Z vojaškega stališča so esesovci postali elita in 3. januarja 1942 je Hitler osebno pohvalil njihovo vedenje ter vedenje Seppa Dietricha, poveljnika *Leibstandarte*.

»Vloga Dietricha je edinstvena,« je rekel. »Zmerom sem mu dal možnost, da je posredoval v nevalgalnih točkah. Ta človek je hkrati prebrisan, odločen in surov. Pod videzom bača se skriva resen, vesten in pošten značaj. In kako skrbni za svoje vojake! Nezamenljiv element je, za nemški narod pa že nacionalna institucija...«

Göring je priredil velik sprejem in tudi on je pohvalil Dietricha. Imenoval ga je »kolona

vzhodne fronte« in vsi so uvideli, da postaja vloga SS čedalje pomembnejša. Tudi Goebbels se je pridružil hvalnicam in v propagandnih govorih je poudarjal skrb, s katero Himmler spremlja svoje ljudi v Rusiji. Esesovski *Reichsführer* se je za razliko od armadnih generalov zares pravočasno pozanimal za posledice ruske zime in ukazal je svoji administraciji, naj najprej pokupi vse kožuhe v tujini, potem pa je ukazal zapleniti kožuhe v poljskih getih.

Toda navzlic hvalnicam je še zmerom veljalo, da se število esesovcev ne sme povečati. Leta 1942, ko so Nemci prekorali Don in prodri na Kavkaz, prišli do Stalingrada in razvili zastavo na gori Elbrus, je novačenje prostovoljcev povečalo esesovsko vojsko na 330.000 mož. Toda Hitler je dovolil ustanoviti samo eno divizijo. Bila je že osma in se je imenovala *Florian Geyer*.

Esosovci so imeli velike izgube na ruski fronti. Ob Volgi pri Rževu je bil polk *Der Führer* pod poveljstvom *Obersturmbannführerja* Otta Kumma — štel je 2000 mož — skoraj popolnoma uničen: po bitki je bilo živih le 35 esesovcev. Sovjetski generalmajor Artmenko, poveljnik 27. armadnega korpusa, je leta 1941 pohvalil »nepresegljivo« vedenje divizije *Wiking*, ki ji je poveljeval general Felix Steiner. Od 22. junija do 19. novembra 1941 so esesovci izgubili v bojih 1239 oficirjev in 35.377 vojakov. Posledica njihovega fanatizma je bila tudi skrajna surovost. 29. marca 1942 so našli pri Taganrogu trupla šestih vojakov iz 3. kompanije *Leibstandarte* *Adolf Hitler*. Sepp Dietrich je ukazal strašne represalije. Esesovci so cele tri dni lovili ljudi. Naposled so jih tako zbrali štiri tisoč in jih vse postrelili.

Ko se je v začetku leta 1943 nemška fronta začela majati — še posebej pa po predaji von Paulusa pri Stalingradu — so bili odpravljani vsi pridržki za razširitev SS. Nemčija v stiski je potrebovala vojake. V tistem letu so sestavili sedem novih divizij in efektivna moč Himmlerjeve vojske je bila impozantna: 540.000 mož... Štiri nove enote so bile oklepne *Hohenstaufen*, *Frundsberg*, *Norland* in *Hitler-Jugend*, dve pehotni (14. s prostovoljci iz Galicije in 15. s prostovoljci iz Letonije), ena pa alpinska (*Hand-schar* — handžar...). V slednji je bilo 20.000 bosenskih muslimanov in nekaj sto Albancev, ki so nosili turške fese in ki so v vsakem bataljonu imeli duhov-

ESESOVEC POZIRA PRED FOTOGRAFOM: STOJI NA MRTVEM TABORIŠČNIKU, CIGAR TOVARISA STA ZA ROKE OBEŠENA NA DREVESI. TO NI BILA »USMRTITEV« IN ZA FOTOGRAFIRANJE NI BILO POTREBNO POSEBNO HIMMLERJEVO PRIVOLJENJE...

nika: medtem ko so bile vse druge esesovske enote tako rekoč »brezbožne«. To je bila seveda nenavadna izjema, ki se je potem ponovila le pri ukrajinskih esesovcih: tudi tem so dovolili pope. Muslimanske esesovce so v Franciji predali skrbem jeruzalemskega muftija, ki ga je Himmler imenoval za esesovskega *Gruppenführerja*.

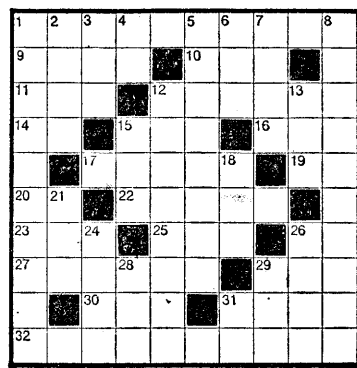
Položaj se je čedalje bolj zapletal. Delovne sile za nemške tovarne je primanjkovalo, zato so v zasadenih ozemljih začeli široko propagando za pridobivanje delavcev in strokovnjakov. Obenem so Nemci prišli na misel, da bi v tovarne pripeljali del zapornikov iz koncentracijskih taborišč.

Himmler je že 20. februarja 1942 poslal posebno navodila Oswaldu Pohlju, načelniku administrativne sekcije za tabori-

šča: naročil mu je »posebno ravnanje« z vsakim ujetnikom, ki ne bi maral delati. »Posebno ravnanje je ustrelitev,« je surovo pojasnil, »ki ne sme biti opravljena v bližini taborišča. Pred božičem pa je izdal čisto drugačen ukaz. »Z začetkom novega leta je treba zboljšati obroke ujetnikov in zbrati v skladiščih čimvečjo količino sveže zelenjave in čebule. V določenih razdobjih je treba dati tem ljudem veliko korenja, zelja, repe itd. Mislim, da se bo tako njihovo zdravje izboljšalo. Heil Hitler!«

Cez nekaj dni je pozabil na svoja navodila o čebuli in zelenjavi. Sestavil je nova navodila za usmrtitve v taboriščih. »Usmrtitve,« je pojasnil, »ne smejo biti ne fotografirane ne filmane. V izjemnih primerih je potrebno moje privolenje.« (Nadaljevanje prihodnjic)

KRIŽANKA

Vodoravno:

1. nemško koncentracijsko taborišče severno od Weimara, v njem je bil ubit tudi pravik KP Nemčije Ernst Thälman, 9. pretepač, 10. ran, spomladanski, 11. grški bog vetrov, 12. pritičje (hiše ali gledališča), 14. naša kratka za veliko državo, 15. nekdanji kraljevi namestnik na Hrvaškem, 16. etiopski plemič, 17. največji italijanski operni kompozitor (Aida), »Traviata« itd., Giuseppe), 19. vzklík bolečine 20. ploskovna mera, 22. reka v Franciji, pritok

Rhone, 23. beseda, ki pomeni v seštev nov, 25. kratka za »Goriška Mohorjeva družba«, 26. avtomobilska oznaka Kutine, 27. izbiranje, izbor, 29. domač izraz za Hercegovca, 30. žensko ime, 31. kratka najvišjega organa med NOV v Sloveniji, 32. pripadnik borcev proti najbolj osvojevalni organizaciji, zlasti med vojno.

Navpično:

1. kraj v Zasavju, zbirno taborišče izseljenih Slovencev (takrat je imel še staro ime), 2. važna panoga naše trgovine, 3. kratka za »kalorija«, 4. 9. in 4. črka abecede, 5. mestec ob progi Moskva-Arhangelsk, 6. mestec na meji med West-Virginio in Virginio (ZDA), 7. mestec v zahodni Grčiji, 8. nadarjenost, 12. člen, odstavek, 13. grška črka, 15. huda jeza, 18. veletoč v Pakistanu, 21. rezanje, 24. obljuba, 26. tek čez drn in strn, 28. pritok Bajkalskega jezera, 29. kratka italijanske industrijske družbe, 31. kratka za »severna širina«.

REŠITEV KRIŽANKA

IZ PREJŠNJE STAVKE

VODORAVNO: 1. Vandek, 7. zobača, 13. ananas, 14. Apatin, 15. rep, 16. Brece, 17. stav, 18. Baer, 19. ea, 20. diverzant, 24. oj, 26. ilka, 27. Aron, 30. Baranja, 33. knapi, 34. okenca, 35. vodnik, 36. lipnik, 57. vresje.

Bili smo v tretjem letu našega osvobodilnega boja, v času najhujšega pritiska Nemcev na družine, ki so imele svoje očete, sinove in hčere ter matere po zaporih ali v partizanih.

Tisti čas sem bil v partizanski skupini v hribih nad Medvodami. Največ smo se zadrževali po gozdovih okrog Studenčic.

Tod okrog, po vseh teh vaseh nad Medvodami, so bili po veliki večini zelo dobri ljudje in privrženi osvobodilnemu gibanju. Le redki so stali ob strani, če bolj redki pa so se vdinjali okupatorju. Leteh pa so se ljudje, ki so delali za partizane, zelo bali. Ti so bili kot plevel med zlato pšenico.

Med najboljšimi, med tistimi, ki so mi ostali v najsvetlejšem spominu, pa je bila Bernardova mama.

MARIJAN SMOLE

PARTIZANSKA MATI

Se zdaj jo vidim, ko stoji pred ognjiščem pri peči, v kateri nam je tolikokrat kuhala mleko in tako zelo dobre žgance, zabeljene z ocvirki. Kmečka žena, ponosna, a obenem skromna, skrbna in dobra. Če koga od nas dalj časa ni bilo tja, je že za skrbljeno povpraševala: »Kje pa je Miško? Kje pa je Oto? Vedno, kadar ni koga med vami, sem v skrbah, da se je kaj zgodilo.«

Miško je imel lep glas in tudi peti je znal lepo. Tudi mi nismo bili slabi v petju in prepevanju lepih partizanskih pesmi. Zato smo, kadar smo čutili, da ni sovražnika v bližini, saj je pogosto hajkal za nami in vohal po vaseh, večkrat zapeli kakšno partizansko pesem. In Bernardova mama je tako rada poslušala petje. Vedeli pa smo, da nas ima zaradi petja še bolj rada.

In kakor da je Bernardova mama slutila, se je zgodila nesreča.

Njen sin Tonček, ki je bil tudi v partizanih na kurirski postaji in je bil z nami skupaj v bunkerju, ki smo si ga s kurirji delili, jo je krepko skupil, ko se mu je od pasu odrgala italijanska ročna bomba — paradajzerica. Zelo ga je ranila. V levo nogo nad kolenom, po rokah, pa tudi po obrazu in glavi. Pri tem je izgubil levo oko.

Poleg so bili tistikrat še trije tovariši, ki so bili tudi vsi ranjeni, vendar pa dosti manj kot Tonček. Nekaj nas je pravkar odšlo na miniranje železniške proge na odseku Šentvid—Škofja Loka. To je bil »naš sektor«.

Komaj smo prišli v grapo pod bunkerjem, ko smo zaslišali eksplozijo. Pohiteli smo nazaj proti bunkerju. Takoj po eksploziji smo že mislili, da so nas Nemci izsledili in bunker napadli. Ko pa nismo slišali nobenega streljanja, temveč le nekaj pridušenih krikov, smo si bili na jasnem, da ni Nemcev v bližini.

Že pred bunkerjem smo zagledali okrvavljenega enega od tovarišev. Ostali pa so bili še v bunkerju. Tudi ti so bili vsi okrvavljeni. Bili so vsi iz sebe. Hitro smo jih za silo obvezali. Tončka, ki ni mogel

hoditi, smo odnesli v neko hišo in ga predali v nadaljnjo oskrbo družini, ki je poskrbela za zdravniško pomoč. Drugi trije tovariši, Sašo, Taras in Lesnikovec, pa so odšli na zdravljenje vsak v svoj kraj, kjer so vedeli, da jim bo najbolje.

Zdaj bo treba z vso previdnostjo o nesreči obvestiti Tončkovo mamo.

Z Miškom sva šla, še utrujena od nošenja ranjenega tovariša, previdno okrog hiše, in ko sva se prepričala, da ni v bližini Nemcev, potrkala na okno na poseben način, kakor smo to navadno delali, da so nas takoj spoznali.

Kot vedno nama je prišla tudi tokrat odpirati mati. Takoj ko sva stopila v izbo, sem opazil na njenem obrazu, da se čudi, ko sva sama. V njenih očeh sem bral skrb in strah.

Gotovo sva z najinim nemirom napravila nekaj, kar je bilo očem skrbne matere neprikrito, čeprav sva se delala in se hotela pokazati mirna.

»Kaj se je zgodilo?« je vprašala.

»Nič hudega!« sva ji odvrnila. »Le manjša nesreča je bila. V bunkerju je eksplodirala ročna bomba in nekoliko opraskala nekaj tovarišev. Tudi vašega Tončka je malo ranila.«

Ni odgovorila. Vedela je, kot nam je nekoč pozneje povedala, da, če smo rekli »opraskala«, da je bilo vedno mnogo huje.

Cez čas je začela povpraševati, kdo so še drugi ranjeni. Povedala sva ji in kmalu zatem sva s tovarišem odšla nazaj v gozd, kjer smo imeli taborišče. Seveda z akcijo na progi tisto noč ni bilo nič, tisti pa, ki so nas čakali, da se oglasimo spotoma pri njih, so nas pričakovali zama.

Pa je kmalu zatem prišla nad Bernardovo mamo še hujša nesreča. Po ovađbi nekega domačina Nemcem, da vaščani podpirajo OF, so le-ti prišli v vas in delali preiskave po hišah ter strašili in pretepali ljudi.

Med prvimi so bili seveda Bernardovi. Vse so spodili iz hiše in jih postavili pred zid. Tam so stali oče, mati in otroci v starosti od štirih do osemnajstih let, pred njimi pa z naperjenimi revolverji in brzostrelkami krvoloki, medtem ko so njihovi pajdaši premetavali in preiskovali po hiši.

»Ako ne priznate, da vedno skrivate in hranite bandite v svoji hiši, postrelimo najprej vse otroke, nato pa še vaju, stara bandita!« je zarohnel gestapovec.

Spregovoril ni nihče. Še posebno trdna, hladna in nepremagljiva je bila mama. »Poščitte jih, če veste, da so tu, saj ste oboroženi in dosti vas je,« je mirno odgovorila.

Potem so Nemci odpeljali očeta in mamo stran in s podobnimi grožnjami in vprašanji silili v otroke, misleč, da bodo sedaj več uspeli, ker ni bilo zraven njih staršev. Toda tudi iz samih otrok niso spravili nobene besede.

Osramočeni, ker se niti otroci niso bali ne njih ne njihovega vpitja in ne njihovega orožja, so iz besa odpeljali očeta. Najprej v Medvode, potem v Begunje, od tam pa v koncentracijsko taborišče v Nemčijo, ostale pa so k sreči pustili še doma.

Oče se je po končani vojni vrnil domov, toda taborišče in trpljenje v njem je izsrkalo iz močja zdravje in moči. Domov je prišel bolan in je nekaj let za tem umrl.

Po tem dogodku nismo več toliko hodili v vas, še manj pa v to hišo. Kadar pa smo le prišli, je bila mama tiha in mirna.

Nikoli se ni pritoževala. Vdano in mirno je prenašala bolečine, ki jih je skrivala v svojem srcu. kajti vedela je, da brez žrtev ni svobode.

»TV 15« izhaja vsak teden — izdaja ga Predsedstvo Zveze združenj borcev NOV Slovenije — Zavod »Borec«, Ljubljana, Beethovnova 10 — Tisk in klišei CZP Ljudska pravica, Ljubljana, Kopitarjeva 2 — List ureja uredniški odbor — Letna naročnina 1800 S-dinarjev oziroma 16 novih dinarjev — Posamezna številka stane 50 S-din oz. 50 N-par — Naročnino pošiljate na naslov: Uprava »TV 15«, Ljubljana, Beethovnova 10, prtlj., p. predal 598-XI, ali na čekovni račun pri Narodni banki 600-8-29 — Telefonske številke: Glavni in odgovorni urednik 21-901, tajništvo in novinarji 22-313, uprava 22-607 — Rokopisov ne vračamo